

Budapesti Corvinus Egyetem

Gazdálkodástudományi Kar

Környezettudományi Intézet

A Csurgói kistérség vidékfejlesztési programja

Tudományos Diákköri Dolgozat

2012

Tóth Dóra, Valasek Adrienn

Mesterképzés

Regionális és környezetgazdaságtan szak

II. évfolyam

Konzulens: **Dr. Forman Balázs**

egyetemi adjunktus

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	1
Ábrajegyzék	2
Táblázatjegyzék	2
I. Bevezetés	3
II. Stratégiai helyzetelemzés.....	4
1. A kistérség földrajzi helyzete, elhelyezkedése	4
2. Demográfiai jellemzők	5
3. Munkaerő piaci helyzet, humán erőforrások	6
4. Intézményi ellátottság	8
Bölcsődei és óvodai ellátottság.....	8
Iskolai ellátottság	9
Egészségügyi infrastruktúra	10
Egyéb intézményi ellátottság	10
5. Gazdaság	12
6. Infrastruktúra	15
Közlekedés, elérhetőség	15
Közműellátottság	18
Telekommunikáció.....	18
Hulladékgazdálkodás	19
7. A kistérség külső és belső kapcsolatrendszere.....	19
Belső kapcsolatrendszer	20
Külső kapcsolatrendszer.....	21
III. SWOT analízis.....	22
IV. Problémafák elemzése	23
V. Fejlesztési lehetőségek, irányvonalak a Csurgói kistérségben.....	27
1. Célkitűzéseink.....	27
2. Logikai keretmátrix	31
3. Fejlesztési ötleteink a Csurgói kistérségben	33
VI. Összegzés	36
Mellékletek.....	39
Irodalomjegyzék	49

Ábrajegyzék

1. ábra Vándorlási egyenleg.....	5
2. ábra Lakosság korcsoportonkénti megoszlása a kistérségben	6
3. ábra A nyilvántartott munkanélküliek száma a Csurgói kistérségben 1997-2009	7
4. ábra Egy főre jutó belföldi jövedelem	8
5. ábra Az 1 főre jutó személyi jövedelamadó-alap települési egyenlőtlenségei, 2004	8
6. ábra A Csurgói kistérség településeinek Csurgótól való távolsága.....	15
7. ábra A kistérség településeinek úthálózata.....	16
8. ábra Közműellátottság helyzete a Csurgói kistérségben	18

Táblázatjegyzék

1. táblázat: A Csurgói kistérség településeinek jellemzői.....	4
2. táblázat: A települések népességszáma kategóriák szerint.....	5
3. táblázat Óvodai ellátottság a Csurgói kistérségben	8
4. táblázat Általános iskolai feladatellátás a Csurgói kistérségben, Somogy megyében, Dél-Dunántúlon, Magyarországon	9
5. táblázat Az általános iskolai, gimnáziumi, szakközép- és szakiskolai hallgatók száma (ezer főben) a Csurgói kistérségben, valamint Somogy megyében.....	9
6. táblázat Egészségügyi ellátás a Csurgói kistérségben és Somogy megyében (2009).....	10
7. táblázat Regisztrált vállalkozások száma a Csurgói kistérségben, 2009	13
8. táblázat Közvetlen autóbusz járatok száma Csurgó és a kistérség települései között	17
9. táblázat Hulladékgazdálkodás mutatószámai a kistérségben	19
10. táblázat SWOT analízis	22
11. táblázat Logikai Keretmátrix.....	31

I. Bevezetés

A 2007-ben készült 311. kormányrendelet 2. számú melléklete szerint a Somogy megyében található Csurgói kistérség egyike az ország leghátrányosabb helyzetű kistérségeinek, komplex programmal segített leghátrányosabb helyzetű kistérség. Felmerült bennük a kérdés, hogy milyen okok vezethettek a Csurgói kistérség helyzetének romlásához, több éve tartó hátrányos helyzetéhez, hiszen kedvező földrajzi fekvéssel, természeti adottságokkal rendelkezik. Szeretnénk megvizsgálni, hogy milyen kitörési pontokat, lehetőségeket lehet meghatározni a kistérség számára. Meg szeretnénk határozni, hogy rövid-, közép- és hosszú távon a jelenlegi helyzetet figyelembe véve milyen fejlesztési lehetőségeket lehet megvalósítani a Csurgói kistérségben.

Kutatásunkat stratégiai helyzetelemzéssel kezdjük. A térség földrajzi helyzetének, adottságainak bemutatása után felmérjük a települések és a kistérség demográfiai viszonyait. A demográfiai jellemzőkhöz szorosan kapcsolódik következő elemzési területünk, a kistérség humán erőforrás-ellátottsága, vagyis a munkaerő-piaci helyzet. Ugyancsak fontosnak tartjuk megismerni a vizsgált terület gazdasági helyzetét, az intézményi- és az infrastrukturális ellátottságot. Helyzetfelmérésünket a kistérség külső- és belső kapcsolatrendszerének felvázolásával folytatjuk, hiszen egy vidékfejlesztési koncepció elkészítéséhez mindenképpen szükséges felmérni a települések egymáshoz fűződő viszonyait, illetve a környező kistérségekkel kialakult kapcsolatrendszert.

A stratégiai helyzetelemzés alapján elkészítjük a kistérség SWOT analízisét. A feltárt gyengeségeknek és veszélyeknek megfelelően felrajzoljuk, elemezzük a kistérség problémáit, az erősségek és lehetőségek alapján pedig a céljait. A céljait felhasználva megfogalmazzuk a Csurgói kistérség számára fő-, általános- és speciális célkitűzéseket, amelyek a kistérség helyzetének stabilizálódásához vezethetnek. Ezt követően kutatásainkat egy logikai keretmátrixban foglaljuk össze. Végezetül a kistérség helyzetelemzését, SWOT analízisét, a probléma- és céljait, valamint a logikai keretmátrixot felhasználva rövid-, közép- és hosszú távú fejlesztési irányvonalakat fogalmazzuk meg.

II. Stratégiai helyzetelemzés

1. A kistérség földrajzi helyzete, elhelyezkedése

A Csurgói kistérség a Dél-Dunántúli régióban, Somogy megyében található. Délről, délnyugatról a Dráva folyó, valamint Horvátország, északon Zala-megye, keleten a szintén Somogy megyéhez tartozó Barcsi, Nagyatádi és Marcali kistérség határolja. A kistérség Magyarország dél-nyugati területén, Belső-Somogy tájegységben, a Közép-Dráva Völgyben, a Kelet-Zalai dombság és a Nyugat-Belső Somogyi dombság találkozásánál fekszik.¹ A térség éghajlata eltérő a megye többi területétől, az országban egyedüli a mikroklímája, ami a kistérség különleges, egyedüli fekvése miatt alakult ki. Három különböző tájegység találkozásánál fekszik, amelyek meghatározzák időjárásának alakulását. A jelentős mennyiségű csapadék mellett (ami az Adriai tenger felől érkezik), éghajlata mediterrán jellegű, a hőmérséklet kiegyenlített, magas a páratartalom a kistérségben.²

A kistérséget a következő 18 település alkotja: Berzence, Csurgó, Csurgónagymarton, Gyékényes, Iharos, Iharosberény, Inke, Őrtilos, Pogányszentpéter, Porrog, Porrogszentkirály, Porrogszentpál, Somogybükkösd, Somogyecsicsó, Somogyudvarhely, Szentá, Zákány, Zákányfalva.

Lakónépesség (fő)	Települések száma (db)	Városok száma (db)	500 fő alatti települések	500 fő feletti települések	Népsűrűség (fő/km ²)	Zsákfalvak száma (db)
17 061	18	1	9	9	36,77*	5

*2007-es adat

1. Táblázat: A Csurgói kistérség településeinek jellemzői

Forrás: Saját szerkesztés Somogy megye statisztikai évkönyve alapján

A kistérség egyike az ország 33 leghátrányosabb, komplex programmal segített kistérségének. Ehhez hozzájárul, hogy mind Somogy megyére, mind a Csurgói kistérségre jellemző az aprófalvas településszerkezet. A térséget alkotó 18 település közül egyetlen város, egy nagyközség, 16 község, valamint 5 zsákfalva. A kistérség helyzetét tovább nehezíti, hogy népsűrűsége mindössze 36,77 km², amellyel a megye egyik legritkábban lakott térsége. A kistérség egyetlen városi rangú települése Csurgó, amely egyben a térség központja is. A Csurgói kistérség Somogy megyében, valamint Dél-Dunántúlon közepes kiterjedésű kistérségnek tekinthető, területe 496,2 km², ami a Dél-Dunántúli régió területének 3,5%-át, a megye területének 8,2%-át teszi ki.³

¹ Forrás: <http://www.csurgoikisterseg.hu/index.php?page=page&id=1>, Letöltés ideje: 2011.10.20.

² Forrás: <http://www.csurgoikisterseg.hu/index.php?page=page&id=2>, Letöltés ideje: 2011.10.20.

³ Jeney, 2009

2. Demográfiai jellemzők

A KSH adatai szerint a Csurgói kistérség népessége 2009-ben 17 061 fő volt, 1 186 fővel kevesebb, mint 2007-ben. A kistérséget alkotó 18 település közül csupán Csurgó kapott városi rangot. Ezt a kiemelkedő szerepet mutatja a népesség megoszlása is, hiszen mindkét évben Csurgó lakossága volt a legmagasabb. A népességszámot tekintve a községek közül kiemelkedik még Berzence, Iharosberény, Inke, illetve Somogyudvarhely. A többi település lakosságának száma nem éri el az ezer főt sem. Különösen aggasztó a helyzet Porrogszentpál és Somogybükkösd esetében. A vizsgált időszakban minden település esetében csökkenő népességszámról beszélhetünk.

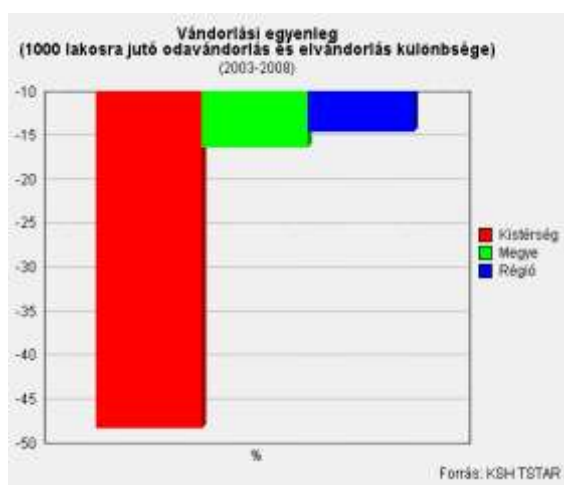
A kistérség népsűrűségi adatait tekintve sem jobb a helyzet, 2007-ben 36,77 km²/fő. Ezzel a Csurgói kistérség Somogy megye egyik legritkábban lakott területe. A lakosság számához hasonlóan a népsűrűség is Csurgón és közvetlen vonzáskörzetében a legmagasabb. Sajnos a települések többségét (18-ból 15) így az elnéptelenedés veszélye fenyegeti.

A következő táblázat a Csurgói kistérség és Somogy megye 2009-es településszerkezetét mutatja. Mindkét esetben jól látható, hogy a települések közel felének népessége nem éri el az 500 főt sem. Az aprófalvas térszerkezet tehát nem csak a kistérség, hanem egyben a megye sajátossága is.

	Település	Ebből: város	A települések száma népességnagyság-kategóriák szerint					
			– 499	500– 999	1000– 4999	5000– 9999	10 000– 49 999	50 000–
Csurgói kistérség	18	1	9	2	6	1	–	–
Somogy megye	245	16	117	62	59	2	4	1

2. táblázat: A települések népességszáma kategóriák szerint

Forrás: Somogy megye statisztikai évkönyve, 2009

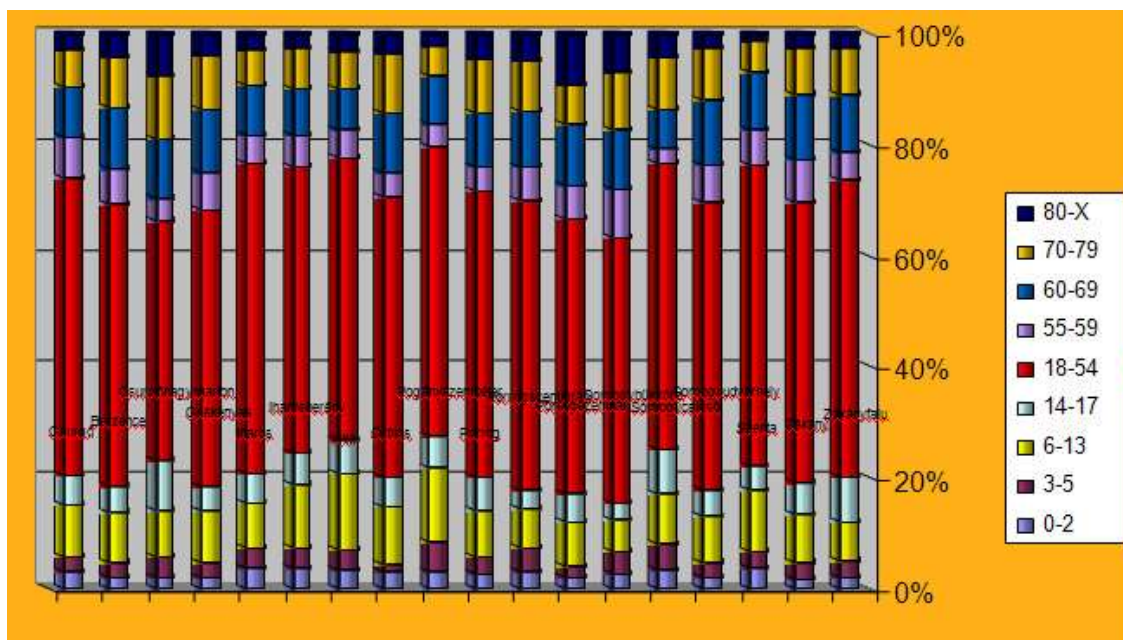

A Csurgói kistérség esetében jóval nagyobb mértékű a népesség visszaesése az elmúlt években, mint a megyében. Az eltérést a belföldi vándorlás okozza, mivel a természetes fogyás adatai csak kismértékben térnek el.

1. ábra: Vándorlási egyenleg

Forrás: TEIR adatbázis

Az elmúlt évtized regionális és országos statisztikái is hasonló tendenciát mutatnak. A népesség számának változása nem csak az országos, de a régiós és a megyei átlaghoz képest is drasztikus. A települések népességmegtartó képessége tehát évek óta romlik, jelenleg 13 község sorolható társadalmi és gazdasági szempontból elmaradott települések közé.

2. ábra Lakosság korcsoportonkénti megoszlása a kistérségben

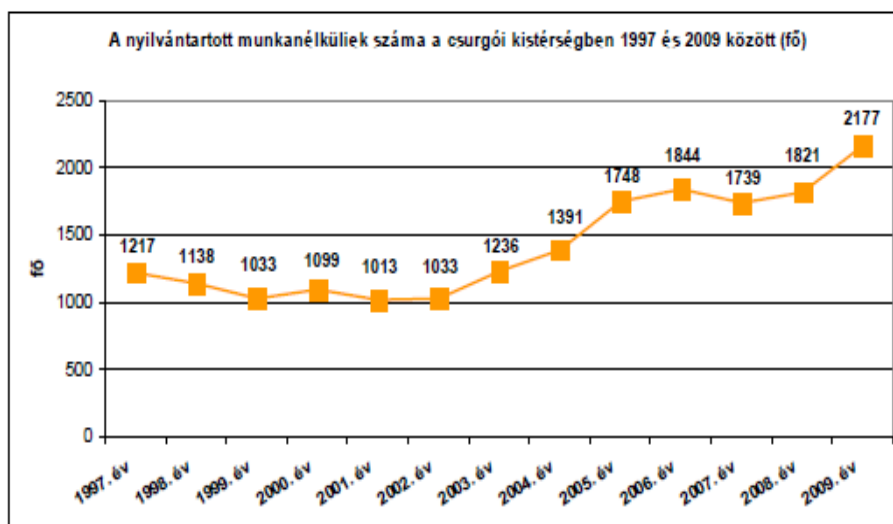
Forrás: <http://www.csurgoikisterseg.hu/index.php?page=page&id=4>, Letöltés ideje: 2011.10.20.

A fenti diagram a lakosság korcsoportok szerinti bontását mutatja. A kistérségi helyzet a magyarországi tendenciát követi, vagyis alacsony a születések száma és fokozatosan növekszik az idősebb népesség aránya. A demográfiai problémák a jövőben tehát várhatóan tovább súlyosbodnak majd.

3. Munkaerő piaci helyzet, humán erőforrások⁴

A csurgói kistérség munkaerő piaci pozíciója évek óta kedvezőtlen képet mutat. A munkanélküliek száma a térségben 1997 és 2009 között fokozatosan emelkedett. A legfrissebb adatok szerint az elmúlt két évben egy kisebb mértékű csökkenés volt megfigyelhető, ám ezt még közel sem lehet pozitív változásnak tekinteni.

⁴ **Források:** www.csurgoikisterseg.hu (letöltés ideje: 2011. 10. 29.)
Foglalkoztatási Paktum a Csurgói Kistérségben, 2010

3. ábra A nyilvántartott munkanélküliek száma a Csurgói kistérségben 1997-2009

Forrás: Foglalkoztatási Paktum a Csurgói Kistérségben, 2010 10. oldal

A kistérség gazdasága alulfejlett, a munkáltatók száma csekély. A hiányt jól jelzi az a tény is, hogy a kistérség legnagyobb foglalkoztatói az önkormányzatok és a közszféra intézményei. A hátrányos helyzetet tovább rontja, hogy a munkahelyek megközelítése sokszor nehézkes. A kistérséget alacsony iskolázottsági szint jellemzi. A nyilvántartott álláskereső több mint felének 8 általános a legmagasabb iskolai végzettsége. Sokan nem rendelkeznek semmilyen szakmai ismerettel. A következő évek egyik legfontosabb foglalkoztatáspolitikai célja mindenképpen a képzettségi szint emelése kell, hogy legyen. A szakmunkásképzésnek azonban alkalmazkodnia kell a munkaerő kereslethez. Jelenleg ez a helyzet torz képet mutat a régióban, hiszen míg számos szakmunkás egyáltalán nem talál állást a szakmáján belül, más ágazatok a szakképzett munkaerő hiányával küzdenek.

A térségben ugyanakkor kihívást jelent az is, hogy a rossz megélhetési körülmények miatt a képzett, diplomás fiatalok elvándorolnak. Az oktatási programokhoz tehát társulnia kell egy átfogó munkahely teremtési programnak is, hogy a fiatalok ne csak a távoli városokba költözve tudják kamatoztatni tudásukat. A Munkaügyi Központ adatai szerint ugyanis emelkedik a pályakezdő álláskeresők száma is a térségben. A regisztrált álláskeresők összetételéről elmondható, hogy a nők vannak kisebb arányban. Az ő helyzetüket azonban rontja, hogy kevés munkaadó foglalkoztatja szívesen például a kisgyermekes anyákat. Az alternatív munkavállalási formák is kihasználatlanok.

A Csurgói kistérség munkaerőpiaca tehát jelenleg több komoly problémával is küzd. 2010-ben ezért készült egy átfogó Foglalkoztatási Stratégia, amelyben többek között a következő célok és prioritások kaptak hangsúlyt:

1. A kistérség foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése, a vállalkozói környezet javítása, a belső piac és a vállalkozói szellem erősítése.
2. Munkaerő-piaci kínálat fejlesztése
3. Területi együttműködések erősítése

4. Intézményi ellátottság

Bölcsődei és óvodai ellátottság

A Csurgói kistérséget tekintve elmondható, hogy a bölcsődei ellátottság visszaszorulóban van, annak ellenére, hogy Csurgó és Berzence mellett 2009-ben Szentábrahám község önkormányzata is bölcsődés-óvodás csoportot létesített. A visszaszorulás okai a kistérségben zajló negatív irányú demográfiai, munkaerő piaci folyamatok.⁵

A táblázat alapján elmondható, hogy a kistérséget 2008-ban több mint 72%-os óvodai ellátottság jellemzi, hiszen 18 település közül 13-ban található óvoda, ez a helyzet napjainkra sem változott. Ez felülmúlja mind a Somogy megyei, mind a magyarországi átlagot. Az óvodai ellátottság tekintetében is megfigyelhető Csurgó város kiemelkedő szerepe.

Terület	Óvodai feladat ellátási helyvel rendelkező települések				Óvodai feladat ellátási helyek száma		Óvodai férőhelyek száma		Óvodába beírt gyermekek száma		Óvodapedagógusok száma	
	Száma		aránya		2008	a 2001. évi %-ában	2008	a 2001. évi %-ában	2008	a 2001. évi %-ában	2008	a 2001. évi %-ában
	2001	2008	2001	2008								
Csurgói	12	13	66,7	72,2	15	93,8	608	81,4	564	79,4	49	79
Somogy megye	151	145	61,6	59,2	197	91,2	11 737	91,2	10 172	86,7	964	88,8
Magyarország	2 301	2 226	73	70,6	4 355	93,9	354 267	99,9	325 677	95	29 860	92,3

3. táblázat Óvodai ellátottság a Csurgói kistérségben

Forrás: www.ksh.hu, Letöltés ideje: 2010.10.01.

A Csurgói kistérségben az egy gyermekcsoportra jutó óvodás gyermekek száma alacsonyabb, ezért kicsivel kedvezőbb képet mutat, mint a Somogy megyei átlag.⁶ Ha településenként vizsgáljuk az óvodai ellátást, akkor szembetűnő Csurgó, Berzence, Iharosberény és Gyékényes kiemelkedő szerepe. Mindenképpen meg kell azt is említeni, hogy Csurgónagymartonon, Porrogszentkirályon, Porrogszentpálon, Somogybükkösdön, valamint Somogyecicsón sincs óvodai ellátás, az említett településeken élő óvodás korú gyermekek más településeken veszik igénybe ezt az alapellátást.⁷

⁵ A Csurgói Kistérség Köznevelési Fejlesztési Terve, 2008

⁶ Somogy megye statisztikai évkönyve, 2009

⁷ Somogy megye statisztikai évkönyve, 2009

Iskolai ellátottság

A következő táblázat adatai alapján elmondható, hogy az általános iskolai oktatást tekintve a Csurgói kistérség szinte azonos képet mutat a Somogy megyei, valamint a dél-dunántúli átlaggal, azonban elmarad a magyarországi átlagtól.

Terület	Általános iskolai feladat ellátási hellyel rendelkező települések				Általános iskolai feladat ellátási helyek száma		Általános iskolai osztályok száma		Általános iskolai tanulók száma		Általános iskolai főállású pedagógusok száma	
	Száma		aránya		2008	a 2001. évi %-ában	2008	a 2001. évi %-ában	2008	a 2001. évi %-ában	2008	a 2001. évi %-ában
	2001	2008	2001	2008								
Csurgói	10	8	55,6	44,4	10	76,9	89	76,1	1 509	83	152	76,4
Somogy megye	129	111	52,7	45,3	148	85,1	1 363	81	26 433	83	2 650	81,2
Dél-Dunántúl	331	270	50,5	41,2	384	82,4	3 837	79,5	74 473	80,5	7 537	80,6
Magyarország	2 163	1 902	68,6	60,3	3 363	87,2	38 799	81,3	788 639	83,5	75 606	83,6

4. táblázat Általános iskolai feladatellátás a Csurgói kistérségben, Somogy megyében, Dél-Dunántúlon, Magyarország

Forrás: www.ksh.hu, Letöltés ideje: 2011.10.01.

Fontosnak tartjuk megemlíteni továbbá, hogy az általános iskolai alapellátás több település esetében is hiányzik, így Órtiloson, Pogányszentpéteren, Porrogszentpálon, Somogybükkösdön, Csurgónagymartonon, Iharoson, Somogyecsicsón és Szentán sincs általános iskola. Az általános iskolai oktatást esetében is kiemelkedik Csurgó, Iharosberény, valamint Berzence szerepe.⁸

A Csurgói kistérségben az oktatásban részt vevő nappali tagozatos hallgatók száma (ezer lakosra vetítve) az általános iskolai oktatást tekintve meghaladja a megyei átlagot, a gimnáziumi-, szakközépiskolai-, valamint a szakiskolai oktatást tekintve pedig elmarad a Somogy megyei átlagtól. A kistérségben középiskola csak Csurgón működik, felsőoktatási intézmény pedig nem található a Csurgói kistérségben.

	Általános iskolai	Gimnáziumi	Szakközépiskolai	Szakiskolai
	nappali tagozatos tanulók ezer lakosra			
Csurgói kistérség	85,0	16,2	11,5	14,7
Somogy megyei átlag	80,5	18,3	21,3	17,7

5. táblázat Az általános iskolai, gimnáziumi, szakközép- és szakiskolai hallgatók száma (ezer főben) a Csurgói kistérségben, valamint Somogy megyében

Forrás: Somogy megye statisztikai évkönyve, 2009

⁸⁸ Somogy megye statisztikai évkönyve, 2009

Egészségügyi infrastruktúra

A kistérségben az egészségügyi alapellátás (háziiorvosi ellátás) a Somogy megyei átlagnál kedvezőbb képet mutat.⁹ Kórház nem található a kistérség területén, mentőállomás azonban igen, Csurgón. Így biztosítható, hogy a sürgősségi ellátásra szoruló betegek viszonylag gyorsan szakszerű ellátásban részesüljenek, majd kórházba szállítsák őket. Nagy előrelépést jelent az egészségügyi infrastruktúra szempontjából, hogy 2011-ben megnyitott Csurgón a kistérségi egészségügyi centrum. A járóbeteg-szakellátó központ létrehozását a kistérségbe tartozó 17 település támogatta (Berzence kivételével). Az egészségügyi központ korszerű felszereltsége mellett, mintegy 20 szakellátást kínál a kistérségi lakosok számára. Azonban mindenképpen szükséges megemlíteni, hogy a közelmúltban súlyos finanszírozási problémák jelentek meg az egészségügyi központ működtetése terén, amelynek megoldása alapvető fontosságú lenne a további működés érdekében.¹⁰

	Egy háziiorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos	Egy háziiorvosra jutó betegforgalom, eset	Egy házi gyermekorvosra jutó betegforgalom, eset	Betöltött védőnői álláshelyek száma	Működő kórházi ágy	
					összesen	ebből: önkormányzati
Csurgói kistérség	1 219	13 297	5 595	12	–	–
Somogy megye	1 484	12 136	7 923	174	2 239	2 225

6. táblázat Egészségügyi ellátás a Csurgói kistérségben és Somogy megyében (2009)

Forrás: Somogy megye statisztikai évkönyve, 2009

2009-ben háziiorvosi rendelést a kistérség 8 településén lehetett igénybe venni, 10 község lakóinak más településre kellett utaznia háziiorvosi ellátásért. A kistérség gyógyszerári ellátottsága, lefedettsége igen kedvezőtlen, hiszen összesen 3 településen működött gyógyszerár 2009-ben. A háziiorvosi, valamint a gyógyszerári ellátottság tekintetében is kiemelkedik Csurgó és Berzence település.¹¹

Egyéb intézményi ellátottság

A kistérségben okmányiroda és munkaügyi központ a kistérségi központban, Csurgón található. Ez véleményünk szerint megfelelőnek tekinthető, hiszen egyrészt biztosított ezen intézményekbe az

⁹ Csurgói Kistérségi Többcélú Társulás Egészségfejlesztési Programja, 2007

¹⁰ Anonimus, 2011 valamint Krutek-Szarka, 2008 alapján

¹¹ Somogy megye statisztikai évkönyve, 2009

átszállás nélküli eljutás minden kistérségi településről, másrészt nem várható, hogy egy hátrányos helyzetű kistérségben ezen intézményekből többet is fenntartsanak.¹²

A Csurgói kistérség településeinek felén nem található polgármesteri hivatal, így az ügyek intézését a lakosok más települések polgármesteri hivatalaiban végzik. A csurgói polgármesteri hivatal Csurgónagymarton, Somogyicsó és Szent, az iharosberényi polgármesteri hivatal Iharos és Pogányszentpéter, a porrogi polgármesteri hivatal Porrogszentkirály, Porrogszentpál és Somogybükkösd településeken illetékes.¹³

A kistérségben hiányoznak bizonyos közhivatalok is (körjegyzői iroda, bíróság, ügyészség, földhivatal, rendőrkapitányság), amelyek kialakítása a jövő feladata.¹⁴ A rendőrkapitányság hiányát tulajdonképpen pótolja, hogy Csurgón rendőrség működik, így biztosított, ha szükséges a gyors rendőri intézkedés a kistérségben. A kistérségben tűzoltósági egység (Csurgó) és több önkéntes tűzoltóság működik. Csurgói Tűzoltóság illetékességi területéhez tartoznak a kistérség települései Inke és Pogányszentpéter kivételével.¹⁵

A kistérség minden településén található legalább egyetlen élelmiszerbolt (áruház), valamint vendéglátóhely is működik Iharos, Porrogszentpál, Somogybükkösd és Somogyicsó kivételével a kistérség településein. A kistérségben mozi nem található, azonban 5 benzinkút is működik.¹⁶ A Csurgói kistérségben a könyvtári ellátottság jónak mondható, hiszen 2007 februárjától mozgókönyvtári ellátás került megszervezésre, melyhez kezdetben Csurgó mellett (amely a mozgókönyvtári feladat ellátását végzi) további 9 település (Csurgónagymarton, Porrogszentkirály, Porrog, Porrogszentpál, Somogybükkösd, Somogyicsó, Gyékényes, Pogányszentpéter, Iharos) csatlakozott. 2008. január 1-től további két település, Szent és Inke is csatlakozott a mozgókönyvtári rendszerhez.¹⁷

¹² TEIR adatbázis alapján

¹³ TEIR adatbázis alapján

¹⁴ Foglalkoztatási Paktum a Csurgói Kistérségben, 2010

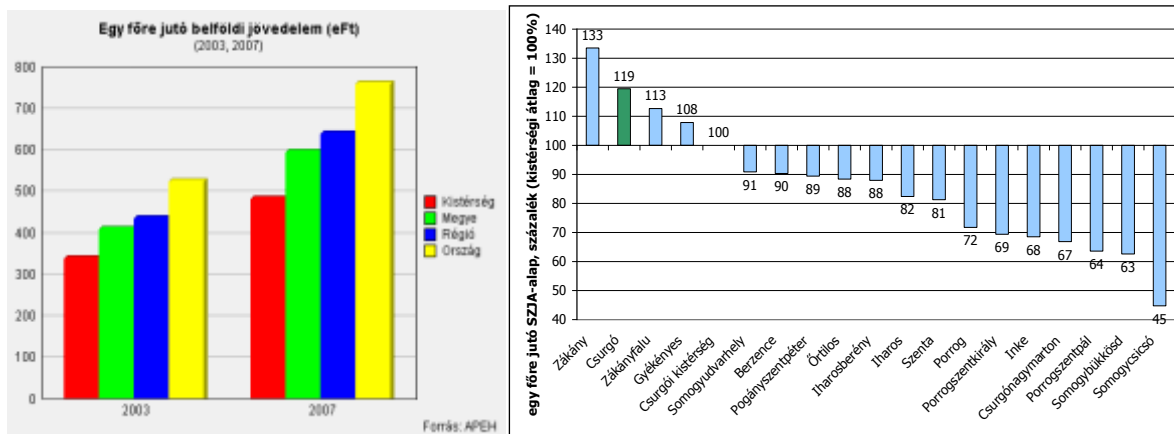
¹⁵ TEIR adatbázis alapján

¹⁶ Somogy megye statisztikai évkönyve, 2009

¹⁷ Csurgó féldőben – Csurgó város önkormányzatának gazdasági programja (2007-2013)

5. Gazdaság

Mint már a munkaerő piac jellemzésénél említettük, a kistérség jelentős problémákkal küzd. A lakosság jövedelmi helyzete az egyik legrosszabb a megyében. Az ábrán is látható, hogy 2003-ban és 2007-ben is a kistérségben volt a legalacsonyabb az egy főre jutó jövedelem.

4. ábra Egy főre jutó belföldi jövedelem

Forrás: TEIR adatbázis

5. ábra Az 1 főre jutó személyi jövedelemadó-alap települési egyenlőtlenségei, 2004

Forrás: Jeney, 2009 53. oldal

A jövedelmi helyzet azonban a kistérségen belül is igen elkeserítő képet mutat. Az egyes települések között évek óta jelentős jövedelmi különbségek vannak. A települések közül kiemelkedik Zákány, Csurgó, Zákányfalva és Gyékényes. Ezen településeken az egy főre jutó jövedelmek jóval meghaladják a kistérségi átlagot, és a többi településen mért hasonló értékeket. A KSH adatai szerint 2009-ben a Csurgói kistérségben az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadóalapot képező jövedelem 1,3 millió forint volt, és ezer lakosra 392 adófizető jutott. Mindkét érték a megyei átlag alatt van.

Hasonlóan negatív képet mutat a térség gazdasági szerkezete¹⁸ is. A legerősebb gyökere a mezőgazdaságnak van, ez a mai napig jelentős megélhetést nyújt az itt élőknek. Sok az őstermelő, termelősövetkezet és mezőgazdasági vállalkozás. A mező- és erdőgazdasági területek mérete jelentős, 35 852 ha. A terület elhelyezkedése kedvező több szántóföldi növény termesztéséhez: kukorica, vöröshagyma, repce, búza, tritikálé, burgonya, árpa. Emellett jelentős a gyümölcsstermesztés is: alma, körte, meggy, málna, szeder, ribizli. A

¹⁸ Forrás: <http://www.csurgoikisterseg.hu/index.php?page=page&id=6> (letöltés ideje: 2011. 11. 04.)

terület jó éghajlati adottságokkal rendelkezik díszfák neveléséhez (tűlevelűek, tuják, cédrusok), valamint szelídgesztenye termesztéséhez. Felmérések szerint a kistérség területének 90%-a alkalmas kiváló minőségű szőlő termesztésére is. Az állattenyésztés főleg sertés, birka és baromfi tartására korlátozódik.

A kedvező természeti adottságok azonban nem elegendők. A térségben szinte teljesen hiányzik a feldolgozóipar, a felvevőpiac is gyérnek mondható. A körzetben nincs jelentős üzem, ipari gyár. Korábban ipari park létrehozását is tervezték, ám a beruházás végül érdeklődés és erőforrás hiányában nem valósult meg. Az ipari termelés néhány kisebb fafeldolgozó üzemre, csomagolóüzemre és ipari berendezés gyártó vállalkozásra korlátozódik. A Csurgói Faipari Kft 150-160 főnek teremt munkahelyet, így több mint 50 éve a térség egyik meghatározó szereplője. A főleg fűrészipari termékeket gyártó vállalat áruai nagyrészt exportra készülnek. Gyékényesen működik a Weitzer Parkett Hungária Kft, amely szintén közel 100 főt foglalkoztat. Jelentős még a Metallux Zrt., az AERO-PACK csomagoló üzem, és a nemrég alapított Dynamic-Csurgó Kft tevékenysége.¹⁹

A kistérség horvát határ melletti elhelyezkedése jelenleg kihasználatlan. Horvátország jövőbeni Európai Unió csatlakozásával megszűnő peremhelyzet tehát jelentős potenciálokat rejt magában, például egy logisztikai központ kialakítható lenne a térségben. Ehhez azonban a vállalkozói szféra nagymértékű fejlesztésére van szükség a jövőben, mivel pillanatnyilag ez a megye és a régió egyik legkevésbé fejlett területe.

	Regisztrált vállalkozások száma (2009)					
	Mezőgazdaság	ipar, építőipar	szolgáltatás	Összesen	ebből: társas	1000 lakosra
Csurgói kist.	2 252	152	797	3 201	342	188
Somogy megye	16 983	4 310	31 561	52 854	11 436	165

7. táblázat Regisztrált vállalkozások száma a Csurgói kistérségben, 2009

Forrás: Somogy megye statisztikai évkönyve, 2009

A KSH adatai szerint 2009-ben a csurgói kistérségben regisztrált vállalkozások száma 3 201 volt. Ez a megyei vállalkozásoknak mindössze 6%-át jelentette. A táblázatból is látható, hogy többségük a mezőgazdasághoz köthető. A települések közül kiemelkedik Csurgó és Berzence, 2009-ben itt volt a legtöbb regisztrált vállalkozás (813 és 525). A vállalkozások több mint 40%-a ezen a két településen található. Szintén jól jelzi a térség mezőgazdasági jellegét, hogy

¹⁹ Forrás: <http://www.csurgoikisterseg.hu/index.php?page=page&id=7>, letöltés ideje: 2011.11.04., valamint <http://e-beszamolo.kim.gov.hu/>, letöltés ideje: 2012.03.20.

a 2009-es év végén a kistérségben 1 931 regisztrált őstermelő volt. A vállalkozások 5,7%-a korlátolt felelősségű társaság, 3,5%-a betéti társaság, 89%-a pedig egyéni vállalkozás. A működő vállalkozások számát tekintve már sokkal rosszabb a kistérség helyzete. 2008-ban 650 ilyen vállalkozás volt, vagyis ezer lakosra mindössze 37 működő vállalkozás jutott. Összehasonlításképpen Somogy megyében 60 volt ez az érték, tehát jóval magasabb a kistérségénél.²⁰

A foglalkoztatási szerkezet KSH adatait vizsgálva megállapítható, hogy a térségben főként a kisvállalati szektor a jelentős. 2008-ban a vállalatok 88%-a 10 főnél kevesebbet foglalkoztatott. 250 fő felett mindössze egyetlen vállalat található, 500 főnél nagyobb foglalkoztató pedig nem is működik a Csurgói kistérség településein.

A térség gazdaságában a turizmusnak sincs túl erős szerepe. A települések ugyan bővelkednek kisebb-nagyobb szervezésű fesztiválokban, sporteseményekben és egyéb programokban, ezek látogatói azonban főleg a kistérségen belülről érkeznek. A településeknek nincs egy egységes turisztikai imázsa. E probléma mellé társul, hogy a turisztikai infrastruktúra is hiányosságokkal küzd. A KSH adatai szerint 2009-ben a kistérségben 10 000 lakosra 52 vendéglátóhely jutott, ráadásul ezek eloszlása is egyenlőtlen. Vannak olyan települések, ahol egyáltalán nem is található vendéglátóhely.

A vendégek számát tekintve sem sokkal jobb a helyzet, 2008-ban a vendégek száma az összes kereskedelmi szálláshelyen 2 028 fő volt. Csurgó helyzete itt is kiemelkedő, hiszen a települések szerinti lebontásból kiderül, hogy a vendégek majdnem fele Csurgón szállt meg. Kereskedelmi szálláshely a 18 település közül csupán 6(!) településen található a KSH szerint, ami nagymértékben megnehezíti a kistérségbe érkező turisták helyzetét. (A Csurgói Kistérségi Többcélú Társulás honlapja szerint ez a helyzet jelenleg kicsivel kedvezőbb.) 2008-ban a vendégéjszakák száma 5 668 volt, ennek 54%-a Csurgóhoz köthető. A külföldről érkező turisták száma is igen alacsony, mindössze 226 vendég volt a vizsgált évben. Az általuk eltöltött vendégéjszakák száma pedig 575.

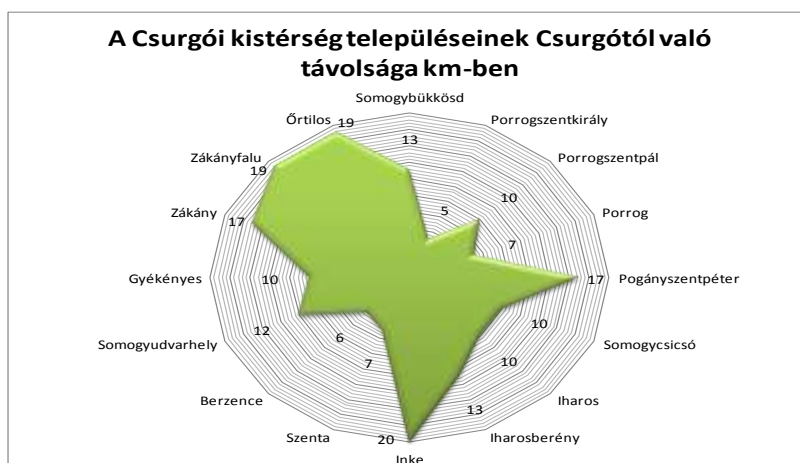
Összességében tehát elmondható, hogy a kistérség jövedelmi helyzete, gazdasága és turizmusa is nagymértékű, összehangolt fejlesztésre szorul a jövőben.

²⁰ Forrás: Somogy megye statisztikai évkönyve, 2009

6. Infrastruktúra

Közlekedés, elérhetőség

A Csurgói kistérség hazánk délnyugati részén, a horvát határon, a pán-európai korridorok egyikén, az V. transzeurópai korridoron helyezkedik el. Jó földrajzi fekvése jelenleg még nem jelent jelentős gazdasági előnyt a kistérségnek, mivel nem állnak rendelkezésre megfelelő gyorsforgalmi utak a térségben keletkező és oda irányuló forgalom számára. A vasúti közlekedés tekintetében is kedvező a kistérség elhelyezkedése, az V/b korridor egyik fő eleme a térséget érintő vasútvonal, ahol Csurgónak intercity megállóként is funkcionáló vasútállomása van, valamint a gyékényesi vasúti határátkelő is a közelben található. A térségben a gyékényesi vasúti határátkelő mellett egyetlen közúti határátkelő található, Berzencén.²¹

6. ábra A Csurgói kistérség településeinek Csurgótól való távolsága

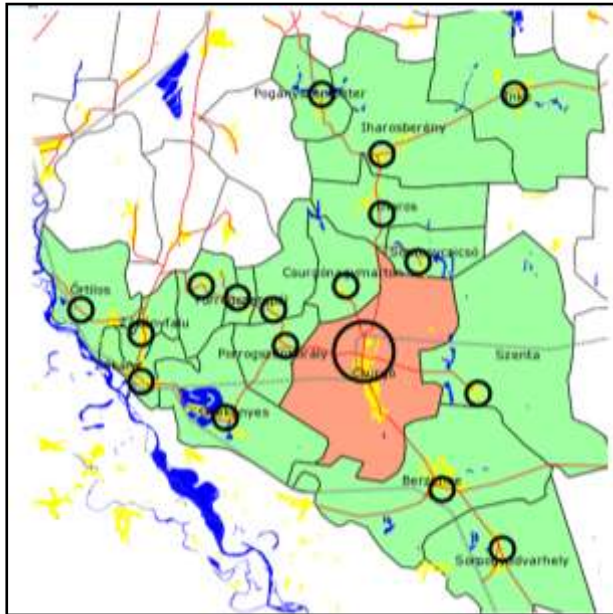
Forrás: Saját szerkesztés a www.terkepcentrum.hu adatai alapján

A kistérség településeinek Csurgótól való távolságát a fenti ábra szemlélteti, amelyről megállapítható, hogy bizonyos települések nagyobb távolságra találhatóak a kistérségi központtól (Órtilos, Zákányfalu, Zákány, Inke, Pogányszentpéter).

Ha megvizsgáljuk a kistérség elhelyezkedését a fő közlekedési útvonalak tekintetében, akkor megállapíthatjuk, hogy kedvező adottságokkal rendelkezik. Az M7-es autópálya közelsége (Nagykanizsai lehajtó) mellett a 7 és 68-as számú út közelsége is kiemelhető, a 61-es számú út pedig érinti a kistérség egyes településeit.

²¹ Forrás: <http://www.csurgoikisterseg.hu/index.php?page=page&id=3> Letöltés dátuma: 2011.11.11.

A térség közúthálózata kedvezőtlen képet mutat, sűrűsége 100 km²-re jutó fűút tekintetében nagyjából a fele a megyei, illetve a Dél-Dunántúli régiónak, emellett még az állaga is folyamatosan romlik (az egyéb országos közutak állapota elmarad a megye, valamint a régió átlagától).²²

Az ábrán látható a kistérség településeinek úthálózata, amely alapján elmondható, hogy a találhatók olyan települések a kistérségben, amelyeket annak ellenére, hogy egymás mellett találhatóak, nem köt össze közvetlenül közút. Például Somogyfőutca és Szentábrahám esetében csak Csurgó keresztül biztosított a kapcsolat, Gyékényes és Berzence esetében Csurgó, valamint Porrogszentkirály jelenti az összekötő útvonalat.

7. ábra A kistérség településeinek úthálózata

Forrás: Saját szerkesztés

Az autóbusz közlekedést a térségben a Kapos Volán Zrt. bonyolítja le, biztosítva a helyi, helyközi és távolsági járatokat.²³ Az autóbusz közlekedés tekintetében kiemelhető Csurgó központi szerepe, ezért megvizsgáltuk, hogy a kistérség egyes településeinek Csurgóról, valamint Csurgónak a kistérségi településekről való elérhetőségét. A táblázat adatait elemezve elmondható, hogy a kistérség minden települése közvetlenül, átszállás nélkül elérhető Csurgóról. Azonban igen differenciált képet mutat a kistérség településeinek elérhetősége, ha a járatok számát vizsgáljuk. Vannak olyan települések, amelyek a 2012-es menetrend alapján 15 feletti járatszámmal rendelkeznek (Berzence, Iharosberény, Iharos), azonban egyes települések esetében 5 alatti járatszámról beszélhetünk csak (Inke, Csurgónagymarton, Őrtilos, Zákány). Ha összevetjük a 2010-es és 2012-es helyzetet, akkor megállapíthatjuk, hogy a legtöbb település esetében csökkent a járatszám.

²² Jeney, 2009

²³ Foglalkoztatási Paktum a Csurgói kistérségben, Helyzetelemzés, 2010

Közvetlen járatok száma Csurgóra/Csurgóról	Kistérségi település (közvetlen buszjáratok száma, 2010)	Kistérségi település (közvetlen buszjáratok száma, 2012)
Igen nagy járatsűrűség (15 felett)	Berzence (38), Iharos (19), Iharosberény (21), Somogyudvarhely (19)	Berzence (23), Iharosberény (16), Iharos (15)
Nagyobb járatsűrűség (10–14)	Pogányszentpéter (12), Porrogszentkirály (14), Somogycsicsó (13)	Somogyudvarhely (13), Porrogszentkirály (13)
Kisebb járatsűrűség (5–9)	Gyékényes (7), Inke (5), Porrog (7), Porrogszentpál (6), Somogybükkösd (6), Szentá 5)	Pogányszentpéter (8), Somogycsicsó (5), Gyékényes (7), Porrog (6), Porrogszentpál (5), Somogybükkösd (5), Szentá (5), Zákány (7)
Igen kicsi járatsűrűség (5 alatt)	Csurgónagymarton (3), Őrtilos (2), Zákány (3), Zákányfalu (3)	Inke (4), Csurgónagymarton (2), Őrtilos (2), Zákányfalu (2)

8. táblázat Közvetlen autóbusz járatok száma Csurgó és a kistérség települései között

Forrás: Foglalkoztatási Paktum a Csurgói kistérségben, 38. oldal, valamint www.ujmenetrend.cdata.hu adatai alapján

A kistérség vasúti közlekedésbe való bekötöttsége jónak mondható, hiszen Inke, Iharosberény, Iharos, Pogányszentpéter, Porrogszentpál, Somogycsicsó, Somogybükkösd és Zákányfalu kivételével a települések vasútállomással és megállóval rendelkeznek. A kistérséget három vasútvonal érinti, nyolc térségi településen található állomás: Berzencén, Csurgón, Gyékényesen, Őrtiloson, Porrogszentkirályon, Somogyudvarhelyen, Szentán és Zákányon.²⁴

A vasúti közlekedés tekintetében nem Csurgó, hanem Gyékényes játssza a fő szerepet térségi szinten, hiszen három hazai vasútvonal találkozásánál fekszik, valamint nemzetközi vasúti határátkelőhely is található a településen. A kistérség tekintetében tehát elmondható, hogy kistérségi szinten az autóbusz és vasúti közlekedési lehetőségek kiegészítik egymást.²⁵

Megyei szinten az autóbusz közlekedést tekintve kedvezőtlenebb képet mutat a kistérség. Míg a megye és a régió déli részén fekvő településekkel kedvező az autóbusz kapcsolat (hétköznapi 9 buszjárat köti össze Csurgót Péccsel), addig Somogy megye más területei, valamint Tolna megye felé hiányosak az autóbusz kapcsolatok. Érdekesség, hogy a kistérség központját, Csurgót a megyeszékhellyel, Kaposvárral nem köti össze közvetlen autóbuszjárat. Azonban itt is megfigyelhető a két közlekedési mód kiegészítő szerepe, hiszen a kistérség és a megye belső területei között vasúti közlekedés bonyolódik le. A régió kívül is megfigyelhető, hogy a két tömegközlekedési eszköz kiegészíti egymást, míg az autóbusz közlekedés inkább a

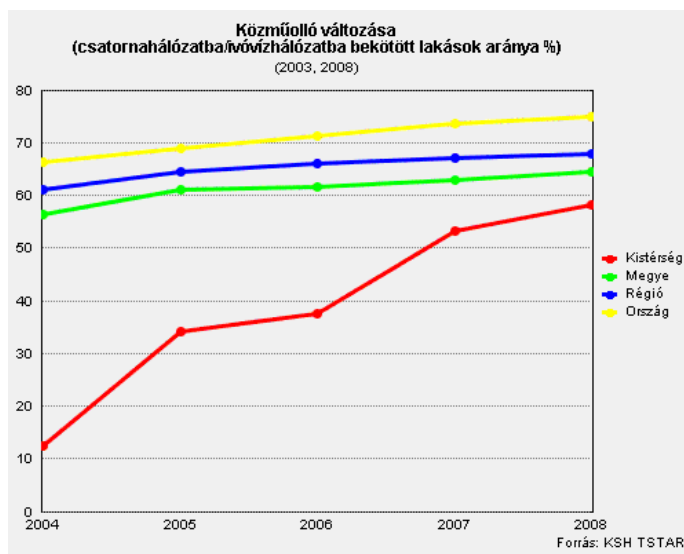
²⁴ Jeney, 2009

²⁵ Foglalkoztatási Paktum a Csurgói kistérségben, Helyzetelemzés, 2010

Nyugat-Dunántúl felé irányul, addig a vasúti közlekedés elsősorban a Közép-Dunántúl, illetve Budapest felé.²⁶ A Csurgói kistérségben belül az autóbusz közlekedés, megyei szinten a vasúti közlekedés, a megyén kívüli dél-dunántúli célirányon tekintetében az autóbusz közlekedés, valamint a régió kívüli távolabbi célirányok tekintetében a vasúti közlekedés játszik fontos szerepet. Összességében elmondható, hogy a kistérségben belül jók a tömegközlekedési lehetőségek, amelyek biztosítják az ingázók eljutását egyik településről a másikra.²⁷

Közműellátottság

A Csurgói kistérség a közműellátottság tekintetében nem mutat kedvező képet, hiszen a kistérség a 2008-as adatok alapján elmarad mind a megyei, mind a régiós, mind az országos átlagtól. Az ábrán azonban jól látszik, hogy az elmúlt években nagymértékű volt az előrelépés, fejlődés a kistérségben.

8. ábra Közműellátottság helyzete a Csurgói kistérségben

Forrás: TEIR adatbázis

A kistérségben a vezetékes gázt fogyasztó háztartások aránya elmarad a Somogy megyei átlagtól. Csurgónagymartonon, Somogyicsicsón és Szentán nincs kiépítve háztartási vezetékes gázhálózat. Az egy fogyasztóra jutó évi gázfogyasztás, vízfogyasztás elmarad, az egy fogyasztóra jutó évi villamos energiafogyasztás pedig meghaladja a Somogy megyei átlagot.²⁸

Telekommunikáció

A kistérség egyéb infrastrukturális helyzetét mutatja a telekommunikációs ellátottság, amelyről elmondható, hogy kedvezőtlenebb képet mutat, mint a megyei átlag. A térségben az

²⁶ Jeney, 2009

²⁷ Foglalkoztatási Paktum a Csurgói kistérségben, Helyzetelemzés, 2010

²⁸ Somogy megye statisztikai évkönyve, 2009

ezer lakosra jutó távbeszélő-fővonalak száma, valamint a kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások állománya is alacsonyabb a megyei átlagnál. A KSH adatai alapján elmondható továbbá, hogy 2009-ben a kistérségben a távbeszélő fővonallal rendelkező települések igen változatos képet mutatnak, ha a lakásállomány százalékában vizsgáljuk őket. Csurgón és Berzencén 50% feletti a távbeszélő fővonallal rendelkező lakások aránya, Inkén, Órtilonon, Pogányszentpéteren, Somogybükkösdön, valamint Somogyicsón 25% alatti. A kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma is változatos képet mutat, hiszen vannak olyan települések, amelyeken nincs kiépített hálózat (Csurgónagymarton, Iharos, Pogányszentpéter, Porrog, Porrogszentkirály, Porrogszentpál, Somogybükkösd, Somogyicsó, Zákányfalu).

Hulladékgazdálkodás

A kistérségben, ahogy a táblázat is mutatja, a rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma 100%, ezzel meghaladja a Somogy megyei átlagot. A kistérségben egy főre lebontva kevesebb elszállított hulladék keletkezik összességében és lakossági szintre lebontva is, mint a megyei átlag. A kistérség településein a szilárd és a folyékony hulladék elszállítása is biztosított. A szilárd hulladékgyűjtést és szállítást a Saubermacher-Pannónia Kft., a települési folyékony hulladékszállítást pedig 3 engedéllyel rendelkező vállalkozó végzi.²⁹

	Összes elszállított települési szilárd hulladék, kg/fő	Ebből: lakosságtól elszállított, kg/fő	Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya, %
Csurgói kistérség	234	195	100,0
Somogy megye	453	329	93,6

9. táblázat Hulladékgazdálkodás mutatószámai a kistérségben

Forrás: Somogy megye statisztikai évkönyve, 2009

7. A kistérség külső és belső kapcsolatrendszere³⁰

A kistérség szempontjából nagyon fontos, hogy milyen kapcsolatrendszerrel rendelkezik hazai (térségi, térségen kívüli), valamint nemzetközi szinten, hiszen ez hozzájárulhat a térség fejlődéséhez.

²⁹ Forrás: <http://www.csurgoikisterseg.hu/index.php?page=page&id=9> Letöltés ideje: 2011.11.13.

³⁰ Forrás: <http://www.csurgoikisterseg.hu/index.php?page=page&id=13> Letöltést ideje: 2011.11.13.

Belső kapcsolatrendszer

A Csurgói kistérséghez tartozó 18 település egyben tagja a 2004-ben létrehozott Csurgói Kistérségi Többcélú Társulásnak. A társulást azért hozták létre a kistérség önkormányzatai, hogy a kistérség lakói minél teljesebb körben jussanak hozzá a közszolgáltatásokhoz, valamint az önkormányzatok optimalizálni tudják működésüket. A megállapodás értelmében az önkormányzatok összehangolják a közoktatással, a szociális és gyermekjóléti alapellátással, az egészségügyi alapellátással, a települési szilárd és folyékony hulladékkezeléssel, a belső ellenőrzéssel, a közművelődési, közgyűjteményi tevékenységgel, valamint a kistérségi fejlesztési projektekkal kapcsolatos feladataikat.³¹

A Csurgói Kistérségi Többcélú Társulás mellett több mikro-térségi társulás is létrejött a kistérségben. A közoktatási feladatok ellátását tekintve három mikro-térségi társulás jött létre, ezen társulások célja, hogy a közoktatást ellátó intézmények működésének szervezése hatékonyabb, működtetése gazdaságosabb legyen, valamint javítsa az oktatás színvonalát és elérhetővé tegyen szakszolgáltatásokat (logopédia, gyógytestnevelés):

- Csurgó Központú mikro-térségi társulás (Tagjai: Csurgó, Csurgónagymarton, Somogycsicsó, Szentá, Porrogszentkirály, Porrog, Porrogszentpál, Somogybükkösd, Gyékényes települések önkormányzatai);
- Iharosberény Központú mikro térségi társulás (Tagjai: Iharosberény, Iharos, Pogányszentpéter települések önkormányzatai.);
- Zákány-Zákányfalu-Örtilos mikro-térségi társulása (Tagjai: Zákány, Zákányfalu és Örtilos települések önkormányzatai.).³²

A szociális és gyermekjóléti feladatok ellátását is segíti a kistérségi társulás, fenntartja a Csurgó Kistérségi Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálatot, valamint segíti a mikro-térségi társulásokat. A kistérségben működő szociális feladatellátó mikro-térségi társulások:

- Csurgó központú feladatellátó mikro-térségi társulás (Tagjai: Csurgó, Berzence, Somogyudvarhely, Szentá, Somogycsicsó, Csurgónagymarton települések önkormányzatai.);
- Iharosberény központú feladatellátó mikro-térségi társulás (Tagjai: Inke, Iharosberény, Iharos, Pogányszentpéter települések önkormányzatai.);

³¹ Forrás: <http://www.csurgoikisterseg.hu/index.php?page=page&id=13> Letöltést ideje: 2011.11.13.

³² Forrás: <http://www.csurgoikisterseg.hu/index.php?page=page&id=43>, Letöltés dátuma: 2011.11.13.

- Gyékényes központú feladatellátó mikro-térségi társulás (Tagjai: Gyékényes, Zákány, Zákányfalu, Órtilos, Porrog, Porrogszentkirály, Porrogszentpál, Somogybükkösd).³³

Mindezek mellett a kistérség hazai együttműködésben való részvétele a LEADER+ programban nyilvánul, nyilvánult meg, amelynek keretében együttműködtek a kistérség önkormányzatai, civil szervezeti, az agrárgazdaság meghatározó szereplői, a lakosság, valamint a gazdálkodók.³⁴

Külső kapcsolatrendszer³⁵

A kistérség nemzetközi együttműködésben való részvétele egyrészt a társulás által elnyert Interreg IIIA „Dráva Népmese és Históriaipark” projekt kapcsán, a horvát féllel történt együttműködésben nyilvánul, nyilvánult meg másrészt a LEADER+ programban. Másrészt Csurgó város jelentős számú testvérvárossal rendelkezik, ami biztosíthatja további nemzetközi együttműködések létrejöttét. Csurgó főbb testvérvárosai: Aumale (Franciaország), Székelykeresztúrral (Románia), Markelo (Hollandia), Vrsar (Horvátország), Haimhausen (Németország), Yuzawa (Japán), valamint Verebly (Felvidék).

³³ Forrás: <http://www.csurgoikisterseg.hu/index.php?page=page&id=43>, Letöltés dátuma: 2011.11.13.

³⁴ Foglalkoztatási Paktum a Csurgói Kistérségben, Helyzetelemzés 2010.

³⁵ Foglalkoztatási Paktum a Csurgói Kistérségben, Helyzetelemzés 2010.

III. SWOT analízis

Erősségek • kedvező természeti adottságok • jelentős erdős területek • jó minőségű bortermelés • jó termőhelyek, talaj • termálvíz készletek • kedvező klimatikus viszonyok • kedvező mezőgazdasági adottságok, hagyományok • jó földrajzi helyzet (autópálya közelsége, horvát határ) • kulturális értékek, hagyományok • vállalkozásbarát környezet • a kistérség települései közötti erős kapcsolati háló	Gyengeségek • Magas munkanélküliség • Oktatási, szakképzési rendszer hiányosságai • Alacsony képzettségi szint • Munkáltatók csekély száma • Alternatív munkavállalási formák hiánya • Rossz megélhetési körülmények • Elvándorlás • Előregedő társadalom • Hiányos egészségügyi infrastruktúra • Összehangolt infrastruktúra hiánya • Aprófalvas térszerkezet • Feldolgozó ipar hiánya • Kiépítetlen ipari infrastruktúra • Gazdasági vonzerő hiánya • Vállalkozói szektor fejletlensége • Alacsony tőkekoncentráció • Budapesttől való nagy távolság • A turisztikai infrastruktúra nem megfelelő • Forráshiány
Lehetőségek • A kistérség határ menti helyzetéből adódó lehetőségek • Feldolgozó ipar fejlesztése • A leghátrányosabb helyzetű kistérségek számára fenntartott pályázatokon való eredményes részvétel • Európai Unió pályázatok elnyerése • Külföldi testvérvárosi kapcsolatok kihasználása • A részmunkaidős foglalkoztatás és a távmunka jelentőségének növekedése országos szinten • Kedvezőbbé váló makrogazdasági környezet • Gyógyturizmus, ökoturizmus, borturizmus fejlesztése • Duna-Dráva Nemzeti Park és a Dráva part lehetőségeinek kiaknázása • Kulturális programok számának és látogatottságának növekedése • Összehangolt mezőgazdasági termelés • Ipari infrastruktúra fejlesztése • Sport adta lehetőségek kiaknázása	Veszélyek • Kedvezőtlen országos gazdasági helyzet • A demográfiai helyzet további romlása • Közlekedési helyzet, infrastruktúra tovább gyengülése • Megélhetési nehézségek fokozódása (munkanélküliség, jövedelmi helyzet) • Tőke-, és forráshiány tovább fokozódása • Pályázatok eredménytelensége (hazai, uniós) • Fejlesztési tervek nem kerülnek megvalósításra • Belföldi turizmus hanyatlása • Oktatási, szakképzési rendszer nem megfelelő irányú fejlesztése • Kistérségek közötti erős kapcsolati háló felbomlása

10. táblázat SWOT analízis

Forrás: Saját szerkesztés

IV. Problémafák elemzése

A Csurgói kistérség helyzetelemzésének, valamint SWOT analízisének elkészítését követően 5 fő problématerületet azonosítottunk a kistérségben, amelyek a következők: fejletlen gazdaság; hiányos infrastrukturális-, intézményi ellátottság; magas munkanélküliség; demográfiai problémák; valamint a kistérség számára adódó lehetőségek nem megfelelő kihasználása. A felsorolt problémák kumulált hatása, hogy az elmaradott kistérség nem vonzó a lakosság, a turisták, a jelenlévő vállalkozások, valamint a befektetők számára. A problémák azonosítását követően azokat logikai rendszerbe soroltuk, meghatároztuk az ok-okozati összefüggéseket, valamint elkészítettük a problémafákat, amelyek a fejezet további részében bemutatásra, elemzésre kerülnek.

A 1. számú mellékletben található problémafán a kistérség gazdaságának fejletlenségét jelenítettük meg. Az ábrát elemezve elmondható, hogy a kistérség gazdaságának alulfejlettségét 3 fő tényező okozza. Egyrészt alacsony színvonalú a helyi minőségi termékek előállítása, értékesítése, annak ellenére, hogy a Csurgói kistérség rendkívül jó természetföldrajzi adottságokkal, mikroklimával rendelkezik gyümölcs- (szeder, málna, ribizli, alma, körte, meggy), szelídgesztenye- és szőlőtermesztésre, valamint díszfák (tűlevelűek, tuják, cédrusok) nevelésére. A kistérség fent felsorolt adottságai kihasználatlanok, ami több tényező együttes következménye. A helyzetfeltárás során megismert információk alapján elmondható, hogy a feldolgozóipar szinte hiányzik a kistérség gazdasági életéből. Ennek következtében nem biztosított a helyben megtermelt termékek feldolgozása. Ezzel összefüggésben elmondható, hogy nincsenek kiépítve az értékesítési csatornák sem, amelyek biztosítanák a helyi termékek eljuttatását a megfelelő felvevő piacra. Valamint nem alakítottak ki megfelelő marketing stratégiát sem a termékek reklámozására, értékesítésére, így a helyi termékek nem ismertek kellőképpen a piacon. Ezen problémát tovább tetőzi a megtermelt mezőgazdasági termékek alacsony jövedelmezősége.

Másrészt kihasználatlanok a kistérség természeti-, kulturális adottságai, turizmusa. Ez főként abból fakad, hogy egyrészt nem alakította ki a kistérség adottságaira épülő megfelelő marketing stratégiát, másrészt nincsenek kiépítve bor-, öko- és kulturális túraútvonalak. Mindezek eredményeként a megrendezésre kerülő kulturális programok, fesztiválok (pl.: Csusza-, Gesztenye-, Kukorikú-kukoris Fesztivál) főként a helyi lakosság által látogatottak, nem vonzzák a turisták tömegét. Ugyancsak megoldásra váró problémát jelent, hogy a

térségbe látogató turisták számára differenciáltan állnak rendelkezésre szállás- és vendéglátóhelyek, mivel ezek nagy része 1-2 településen koncentrálódik.

Harmadrészt fejletlen a vállalkozási szektor. Ezt részben az okozza, hogy a térségben lévő vállalkozók nem rendelkeznek megfelelő vállalkozói ismeretekkel, hiányzik a közöttük lévő összefogás, amellyel kölcsönösen egymást segíthetnék az előrejutásban. Másfelől alacsony a lakosság képzettségi szintje, valamint nem tekinthető kimondottan vállalkozásbarát környezetnek sem a térség. Mindezek hatására rossz a kistérség gazdasági vonzereje, nem érkeznek potenciális befektetők a településekre, így elmaradnak a gazdaságot előre mozdító beruházások. Ezen problémákat tovább súlyosbítja, hogy az önkormányzatok, a vállalkozók, valamint a lakosság is forráshiánnyal küzd.

A gazdaság alulfejlettsége mellett hiányosságokat is feltártunk a kistérség infrastrukturális-, intézményi ellátottságát illetően, melyeket a 2. számú mellékletben lévő problémafán szemléltettünk. Véleményünk szerint problémát jelent, hogy kedvezőtlen képet mutat a térség úthálózata, ami a kiépítetlen gyorsforgalmi úthálózat, valamint a meglévő közúthálózat alacsony útsűrűségében és rossz állapotában nyilvánul meg. Emellett hiányosságok tapasztalhatók a közműellátottság, valamint a telekommunikációs infrastruktúra területén is, ami több dologban nyilvánul meg:

- annak ellenére, hogy javulást mutat, még mindig jelentős mértékben elmarad a közműháló az országos átlagtól,
- egyes településeken kiépítetlen a vezetékes gázhálózat,
- a kistérségben található olyan települések, ahol nincs kiépítve a kábeltelevíziós hálózat,
- valamint differenciált képet mutat a távbeszélő fővonalak kiépítettsége is a térségben.

A kistérség településeinek intézményi ellátottsága sem tekinthető kielégítőnek. Visszaszorulóban van a bölcsődei ellátottság, ami a családanyák munkába való visszatérését megnehezíti. Emellett a települések nagy részén hiányzik a háziorvosi ellátás, ezt a helyzetet súlyosbítja, hogy mindösszesen három településen található patika a kistérségben, így a legtöbb esetben gondot okoz az orvos által felírt gyógyszerek kiváltása.

A kistérség egyik fő problémája a magas munkanélküliség, amelynek számos kedvezőtlen társadalmi, gazdasági hatása ismert. Szükségesnek tartottuk megvizsgálni, hogy mi okozhatja

e problémát, ezért az ok-okozatok feltárásával elkészítettük a 3. mellékletben található problémafát. A feltárt összefüggések alapján elmondható, hogy egyrészt a kistérségben alacsony a munkahelyek, munkaalkalmak száma, amely visszavezethető a gazdaság kedvezőtlen fejlettségi szintjére, elmaradottságára, valamint a térségben jelen lévő jelentősebb foglalkoztatási potenciállal rendelkező vállalatok alacsony számára (a térségben lévő legnagyobb foglalkoztatók az önkormányzatok, közszféra intézményei). Másrészt megfigyelhető a szakképzett munkavállalók hiánya is, amit több tényező együttes hatása okoz:

- a kedvezőtlen családi háttér sok esetben nem teszi lehetővé a továbbtanulást, azért alacsony a kistérség lakosainak képzettségi szintje,
- a magasan kvalifikált potenciális munkavállalók elhagyják a településeket, mivel az nem vonzó számukra,
- valamint a helyi szakképzés nem alkalmazkodik a kereslethez, ezáltal szakadék keletkezik a térségben lévő munkaerő kínálat és kereslet között.

Az alternatív munkavállalási formák hiánya is növeli a munkanélküliséget, hiszen nem számottevő a távmunka, a részmunkaidős foglalkoztatás, valamint a megváltozott munkaképességű dolgozók foglalkoztatása a kistérségben. Sok esetben nehézséget jelent a meglévő munkahelyre való eljutás is, hiszen bizonyos esetekben nagy lehet a távolság a munka- és lakhely között. Ezt a problémát súlyosbítja, hogy nincsenek kiépített kerékpárútvonalak a kistérségben és sok esetben a munkáltatók sem biztosítják a munkába járás feltételeit.

A 4. számú mellékletben található problémafán ábrázoltuk a kistérségben jelen lévő demográfiai problémákat. A térségben alacsony a gyermekvállalási hajlandóság, melynek következtében alacsony a születésszám. Emellett gondot jelent, hogy elöregedés jellemzi az egyes településeket, ezáltal a kistérséget is. Rossz a települések népességmegtartó képessége, melynek következtében magas az elvándorlók száma a kistérségből. Ezen problémákat tovább súlyosbítja, hogy főként a magas munkanélküliség következtében rosszak a megélhetési körülmények. Mindezek együttesen a kistérség csökkenő népességszámához vezetnek, ami az aprófalvas térszerkezet következtében párosul egy alacsony népsűrűséggel is.

A korábban említett problémák mellett mindenképpen szükségesnek tartottuk megvizsgálni, hogy a kistérség milyen mértékben használja ki adottságait, a számára adódó lehetőségeket. A helyzetelemzés, SWOT analízis információit felhasználva elkészítettünk egy problémafát,

amelyen a kistérség számára adódó lehetőségek elszalasztását ábrázoljuk (5. számú melléklet). A kistérség nem működik elég szorosan együtt a környező kistérségekkel, valamint meglévő testvérvárosaival nem rendelkezik elég aktív kapcsolattal (kihasználatlanok a külföldi kapcsolati hálói), így elmondható, hogy rosszul használja ki hazai és külföldi együttműködéseit, kapcsolatait. Pedig fontos lehetne bizonyos beruházások, fejlesztések, vagy akár a jó gyakorlatok elsajátításához, hogy a kiépített kapcsolatokat megerősítsék, szorosabbá tegyék a kistérség települései. Emellett nyilvánvalóvá vált számunkra, hogy kihasználatlan a kistérség kedvező földrajzi fekvése, ami több dologban is megnyilvánul. Egyrészt kihasználatlan a határ menti fekvés, helyzet, hiszen nem alakítottak ki megfelelő együttműködést a kistérség szomszédságában fekvő horvát településekkel, így semmilyen gazdasági előnye nem származik a térségnek Horvátország szomszédságából. Másrészt a nem megfelelő termelési, feldolgozási szerkezet következtében nem profitálnak megfelelő mértékben, nem jutnak elég jövedelemhez a kistérség lakosai a megtermelt termékek értékesítése esetében, pedig sok lehetőséget rejt magában a gyümölcstermesztésre, díszcserjék nevelésére optimális térségi mikroklíma. Főként forráshiány miatt nem építenek a térség vasútvonalaira, valamint az M7-es autópálya közelségére, pedig a térségben lévő vasúti határátkelő, valamint az autópálya közelsége jó adottságokat jelenthetne.

Véleményünk szerint a fent felsorolt problémákat megoldására kell törekedni, ezért elkészítettük ezen problémák megoldását szemléltető cél fákat, valamint a cél fákat felhasználva megfogalmaztunk célkitűzéseket is, amelyek hozzájárulhatnak a kistérség helyzetének javulásához.

V. Fejlesztési lehetőségek, irányvonalak a Csurgói kistérségben

1. Célkitűzéseink

A kistérségben lévő problémák megoldására fő-, általános- és speciális célkitűzéseket fogalmaztunk meg, amelyeket a következőkben ismertetünk.

Fő célkitűzés

A Csurgói kistérség vonzerejének és fejlettségi szintjének növelése, a kistérségben élők életszínvonalának javítása.

Általános célkitűzések

- Kistérség hátrányos helyzetének csökkentése, felzárkózási folyamat megindítása
- Demográfiai viszonyok javítása, kedvezőtlen tendenciák megállítása és visszafordítása
- Perifériás jelleg ellensúlyozása
- Életszínvonal emelése
- Kistérségi gazdasági körülmények fejlesztése
- Infrastrukturális helyzet, és intézményi ellátottság javítása

Speciális célkitűzések (az egyes célkitűzéseket tartalmazó célfák a 6-10. számú mellékletekben találhatóak)

Vállalkozói szektor fellendítése

A kistérség vállalkozói szektorának fellendítése érdekében meg kell teremteni a helyi vállalkozók közötti összefogás alapjait. Mivel jelenleg a térség vállalkozóinak gazdasági ismeretei hiányosak, így fontosnak tartjuk képzések szervezését, az oktatási rendszer átalakítását. A munkaerő helyi keresletének és kínálatának összehangolásával elérhető a munkaerőpiaci helyzet javulása. Szükségesnek tartjuk a kistérségben a vállalkozóbarát környezet megteremtését, melynek eredményeként növekedhet a térség településeire érkező potenciális befektetők száma.

A kistérség turizmusának fejlesztése

Fontosnak tartjuk a kistérség turisztikai helyzetének javítását egy, a helyi adottságokra építő, összehangolt marketing stratégia kialakításával. A jelenlegi kulturális programok összekapcsolásával, nagyobb nyilvánossággal egységes imázs kialakítása a kistérségről. A

településeken megrendezésre kerülő sportesemények (kézilabda meccsek, triatlon bajnokság stb.) segíthetnének a kistérség ismertségének javításában. A jövőben megjelenő potenciális turisták számára azonban alapvető fontosságú lenne egy megfelelő turisztikai infrastruktúra kiépítése is (szálláshelyek, túraútvonalak, vendéglátóhelyek stb.). Mindenképpen fontosnak tartjuk hangsúlyozni azonban, hogy a kistérség ne a turizmusban lássa a fejlődés fő irányvonalát, tekintve a turizmus magyarországi helyzetére, valamint koncentráltságára.

Helyi termékek előállítás, versenyképessé tétele

A turizmus helyett nagyobb jelentősége lehet a jövőre nézve a helyi termékeknek. A célkitűzés megvalósításában fontos szerepe lehet annak, hogy a kistérségi mezőgazdasági termelők összehangoltan végezzék tevékenységüket, kihasználják a térség nyújtotta kedvező természeti és éghajlati adottságokat. Ugyanakkor fontos lenne a feldolgozóipar nagymértékű fejlesztése, és a jelenleginél jobb értékesítési csatornák kiépítése, esetleg a termékek összehangolt marketingje.

Úthálózat fejlesztése

A gazdasági körülmények fejlesztéséhez közvetetten szükség van a közúthálózat állapotának javítására, új összekötő utak építésére. A kistérség kedvező földrajzi fekvése jó alapot jelenthet akár határon átnyúló, tranzit beruházások megvalósításához. Megfelelő infrastruktúra kiépítésével a települések számos befektető számára vonzóbbá válnának.

Közműellátottság, telekommunikációs infrastruktúra kiépítése

Az úthálózat mellett fejlesztésre szorul a községek közműellátottsága, amely az egyedülálló természeti környezet megóvásában is nagy szerepet játszhat. Az elmúlt években a települések sikeresen pályáztak több infrastrukturális beruházás megvalósításához szükséges támogatásra, e tendencia folytatása a jövőben is kulcsfontosságú, tekintve hogy a helyi viszonyok még mindig elmaradnak az országos átlagtól. A telekommunikációs infrastruktúra javítása közvetetten hozzájárulhatna a helyi lakosság és vállalkozói szféra ismereteinek bővítéséhez, illetve más vállalkozási gyakorlatok megismeréséhez.

Intézményi ellátottság javítása

A helyi lakosok életszínvonalának emelkedéséhez mindenképpen szükség van a jelenlegi intézményi hálózat újragondolására és racionális bővítésére. Az intézmények kialakításánál azonban mérlegelni kell az önkormányzatok jelenlegi pénzügyi helyzetét annak érdekében,

hogy a rövid távú fejlesztés ne okozzon finanszírozási problémákat hosszú távon, biztosítva legyen az intézmények fenntartható működtetése.

Munkahelyek, munkaalkalmak teremtése

A gazdaság és a vállalkozói szféra fellendítése hozzájárulhat a térségben zajló negatív irányú munkaerőpiaci folyamatok megoldásához. A legfőbb cél a munkahelyek számának bővítése, valamint a mezőgazdaság domináns helyzetéből következő idénymunkák más jövedelemszerzési lehetőségekkel történő kiegészítése.

Megfelelő szakképzettségű munkavállalói réteg képzése

A munkanélküliség csökkentésében fontos szerepet tölthet be, hogy a helyi igényekhez igazítsuk a szakképzési rendszert, ezáltal csökkentsük, később pedig megszüntessük a munkaerő kereslete és kínálata közötti kialakult szakadékot. Emellett szükségesnek tartjuk, hogy ösztönözzük, támogassuk a továbbtanulást a kistérségben, melynek eredményeként növelhetjük a kistérség lakosainak képzettségi szintjét. Kulcsfontosságú feladat továbbá a fiatal, magas végzettségű lakosság elvándorlásának megakadályozása, hiszen az értelmiségi fiatalok helyben végzett tevékenysége hozzájárulhat a kistérség jelenlegi helyzetének javításához.

Alternatív munkavállalási lehetőségek számának növelése

A foglalkoztatás elősegítésének érdekében szükséges a kistérségben egyrészt a távmunka lehetőségének kiépítése, hiszen ez által azok a munkavállalók is visszailleszthetők a munkaerőpiacra, akiknek korábban nehézséget jelentett a távoli munkahelyekre történő eljutás. Másrészt szükségesnek tartjuk a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatását, valamint a részmunkaidős foglalkoztatás feltételeinek megteremtését a térségben.

Munkahelyek elérhetőségének javítása

Bizonyos munkavállalók számára gondot okoz a munkába való eljutás, ezért fontosnak tartjuk, hogy a közeljövőben megfelelő kerékpárút hálózat kerüljön kiépítésre a kistérségben, amely hozzájárulhat a helyi munkahelyek elérhetőségének javításához, főképp, hogy minimális költségeket jelent a munkavállalóknak. Emellett úgy gondoljuk, ösztönözni kellene a helyi munkaadókat, hogy segítség munkavállalóik munkába járását.

A kistérség népességfogyásának megállítása, stabilizálása, népsűrűség növelése

Fontosnak tartjuk, hogy megállítsuk a kistérségben zajló negatív irányú demográfiai folyamatokat. Ennek érdekében ösztönözni kell a helyi lakosokat a gyermekvállalásra, valamint javítani kell a települések népességmegtartó képességén is. Munkahelyek teremtésével hosszú távon csökkenthető a munkanélküliség, ami a megélhetési körülmények javulásához vezethet. Kulcsfontosságú, hogy növeljük a kistérségbe áttelepülők számát. Ezen cél elérése érdekében szükségesnek tartjuk például az idevándorlók számára kedvezményes telekvásárlási lehetőségek biztosítását, esetleg szociális lakások nyújtását. Mindezek az intézkedések hozzájárulhatnak a kistérség népességfogyásának csökkentéséhez, stabilizálásához, a népsűrűség növeléséhez, ezáltal a demográfiai problémák megoldásához.

Megfelelő hazai, nemzetközi együttműködés elérése

A kistérség helyzetének stabilizálásában, fellendítésében fontos szerepe lehet a hazai- és nemzetközi együttműködéseknek. A településeknek egyrészt arra kell törekedniük, hogy megfelelő kapcsolati háló kiépítésével felpezdítsék testvérvárosi kapcsolataikat, amely számos gazdasági, társadalmi előnnyel járhat. Másrészt fontos lenne, hogy a lehető legmaximálisabban kihasználják a kistérségi együttműködés lehetőségét, a települési vezetők, önkormányzatok összefogásának további erősítésével, valamint a hiányzó források együttes megteremtésével, a támogatások elnyerését célzó pályázatokon való közös részvétellel. Ezen túlmenően úgy gondoljuk, hogy a környező kistérségek együttműködésének erősítése is fontos célkitűzés lehet, hiszen ezen összefogás eredményeként a térségi fejlesztések megvalósítása könnyebbé válhat.

Kedvező földrajzi fekvés, helyzet kihasználása

A feldolgozóipar megteremtésével, a mezőgazdasági termelés összehangolásával a kistérség jelenlegi rossz gazdasági és társadalmi helyzete mindenképpen javítható lenne. Véleményünk szerint hosszú távon szükséges kihasználni a szerencsés közlekedési adottságok nyújtotta potenciálokat, hiszen vasúti-, közúti határátkelőhely is található a kistérségben, valamint viszonylag közel halad az M7-es autópálya is. Mindezek mellett törekedni kellene a horvátországi kapcsolatok fejlesztésére, az olyan együttműködés javítására, amelyből mindkét fél profitálhatna.

2. Logikai keretmátrix

A beavatkozás területei Projekt leírás	Objektíven igazolható eredményességi mutatók	Az ellenőrzés forrásai és eszközei	Feltételezések és kockázatok (Külső tényezők)
Általános (hosszú távú, átfogó) célok A kistérség gazdasági helyzetének javítása, munkahelyteremtéssel csökkenteni a demográfiai problémákat, javítani a megélhetést	Hatás indikátorok Munkahelyek számának növekedése Munkahelyek megtartása Népességszám emelkedése, elvándorlási egyenleg pozitív irányú változása Egy főre jutó jövedelem növelése Vállalkozások számának emelkedése	Statisztika (KSH, NAV, Munkaügyi Központ, TEIR) Önkormányzatok éves beszámolóí Bevallások Térségi felmérések Visszacsatolási mechanizmusok	
Projekt konkrét célkitűzései Feldolgozóipar megteremtése Vállalkozói szféra megerősítése Oktatási rendszer átalakítása Turizmus fejlesztése	Cél indikátorok Kistérségben működő feldolgozó-üzemek számának emelkedése Helyben feldolgozott termékek arányának növekedése Vállalkozások eredményességének javulása Iskolai végzettség és szakképzettség emelkedése	Statisztika Éves beszámolók Saját felmérések Közüvélemény kutatás	Megfelelő számú jelentkező Képzési struktúra helytálló Vállalkozói szféra pozitív hozzáállása Változásra való törekvés Befektetők érdeklődése, nyitottsága
Várt eredmények Képzett, megfelelő tudással rendelkező szakemberek „születése” Csökkenő munkanélküliség Gazdasági vonzerő növekedése Piaci igényeknek megfelelő minőségű termékek gyártása Turisztikailag vonzó kistérséggé válás	Eredmény (output) indikátorok Oktatásban résztvevők számának emelkedése Alacsonyabb munkanélküliségi ráta Újonnan alakuló vállalatok száma Belkereskedelmi mutatók javulása Turisták számának emelkedése	Kurzusok jelenléti íve Statisztika Működési engedélyek Cégnyilvántartás IPA bejelentkezés Helyi statisztikák Közüvélemény kutatás Vendéglátóhelyek forgalma	Minőségi képzés Stabil munkahelyek Igény a termékek és szolgáltatások iránt Lokálpatriotizmus erősödése Vendéglátói ismeretek bővülése

Tevékenységek Szakképzési programok indítása Vállalkozásbarát környezet támogatása Alternatív munkavállalási formák ösztönzése Új, minőségi termékek gyártása, népszerűsítése Kulturális programok szervezése Kistérségi feldolgozóüzem létesítése, mezőgazdasági termelés összehangolása	Eszközök Pályázati források Oktatási helyszín, eszközök Reklámanyagok, hirdetések, honlap Külső támogatások (pl.: testvérvárosok) Szakmai felelősök Projektmenedzsment eszközök Üzemkialakítás eszközei	Bankszámla Szerződések Projektjelentés Jelentések Építési naplók	Együttműködések Felelős vezetés/ oktatás/ szakértelem Pénzügyi feltételek stabilitása Megfelelő piaci körülmények
			Előfeltételek Emberek elkötelezettsége és változásra való törekvése Szoros önkormányzati együttműködések megmaradása Engedélyek, üzleti terv rendelkezésre állása

11. táblázat Logikai Keretmátrix

Forrás: saját szerkesztés

3. Fejlesztési ötleteink a Csurgói kistérségben

RÖVID TÁV

Véleményünk szerint a rövid távú fejlesztési javaslatoknál az elsődleges szempont, amit figyelembe kell vennünk, az az anyagi erőforrások hiánya. Olyan terveket kell megvalósítani, melyek nem igényelnek nagy kezdeti befektetést, ugyanakkor kisebb-nagyobb hatással lehetnek a térségben élők helyzetére, gondolkodásmódjára, későbbi lehetőségeikre. Ezek sikeres megvalósítása hozzájárulhat a közép és hosszú távú tervek eléréséhez, mintegy alapot képezve számukra.

- 👉 **Tudásmegosztó estek:** a jelenlegi hiányos vállalkozói ismeretek bővítése a helyi értelmiségiek és a lokális vállalkozások bevonásával. A különböző képzettségű szakemberek megoszthatnák egymással tudásukat, ötleteiket. Ezekhez a programokhoz jelentős anyagi befektetés nem szükséges, a helyiek elkötelezettségére épít. Természetesen a lakosság hozzáállása emiatt kulcsfontosságú tényező. Ugyanakkor úgy véljük a vállalkozók gazdasági képzése hozzájárulhat a jövőben például sikeres pályázatokon való részvételhez.
- 👉 **Mentor program** (avagy generációk közötti tudásmegosztás): a fiatal és idős lakosok ismereteinek cseréje. Úgy gondoljuk egy olyan kistérségben, ahol ilyen kedvezőek a mezőgazdasági adottságok mindenképpen helye van a generációk közötti szoros együttműködésnek. Az idősebb generációk tapasztalatának, és a fiatalabb lakosság innovatív képességének, újonnan megszerzett szaktudásának ötvözésével a kistérség fejlődését szolgálná a program.
- 👉 **Helyi programok népszerűsítése:** a kistérség bővelkedik kulturális örökségekben, számos olyan fesztivál és sportesemény kerül itt megrendezésre, amelyek nagyobb nyilvánosságot kaphatnának a modern kommunikáció révén. Az internet segítségével (pl.: közösségi oldalakat használva) a megyén és régión belül is több célcsoport válna elérhetővé minimális anyagi befektetéssel.

- 👉 **Termelői csoportok (TCS) összehangolása:** jelenleg Berzencén és Csurgón is működik a Balaton-Ker-Tész Zöldség és Gyümölcstermék Értékesítő Szövetkezetének fióktelepe, így fontosnak tartjuk rövid távon ezek működésének összehangolását, hogy a települések és a gazdálkodók ne egymással versenyezzenek.

KÖZÉP TÁV

Közép távon már úgy gondoljuk olyan fejlesztési ötletek is szóba jöhetnek, amelyek anyagi forrásokhoz kötődnek, hiszen itt már lehetőség van például befektetőket találni (magán-, vagy pénzügyi), vagy pályázatokon indulni.

- 👉 **Termelő csoportok bővítése:** a már említett termelői szövetkezeteknek jelenleg még csak néhány kistérségi település tagja, így a jövőben fontos lenne a többi termelő bevonása is, esetleg saját kistérségi termelői csoport kialakítása, hiszen vannak olyan pályázatok, amelyeken csak ilyen szövetkezetek vehetnek részt Pl.: iskolagyümölcs
- 👉 **Inkubátorház kialakítása:** szociálisan hátrányos helyzetűek közösségi kezdeményezésben történő támogatása
- 👉 **Kistérségi imázs kialakítása:** turisztikai szempontból fontosnak tartjuk a mostani helyett egy egységes kép kialakítását a térségről, és ennek megfelelő módon történő kommunikálását (kistérségi turisztikai honlap, szórólapok, programfüzetek, reklámok). A turizmus fejlődése azonban megköveteli a jelenlegi infrastruktúra nagyfokú fejlesztését (több vendéglátó- és szálláshely).
- 👉 **Feldolgozóipar bővítése:** olyan vállalatokra és befektetőkre van szükség, amelyek biztosítják a termékek feldolgozását, hogy azokat a jövőben ne csak megtermelje a kistérség, hanem legyen minél nagyobb hozzáadott érték is.
- 👉 **Helyi fiatalok képzése:** a jövőben mindenképpen fontos lenne a helyi fiatalok képzésénél figyelni a munkaerő keresletre, a hiányszakmákat megismertetni és megszerettetni a még pályaválasztás előtt álló fiatalokkal. Ennek érdekében bemutatókat, előadásokat lehetne tartani a helyi gyerekeknek, fiataloknak.

HOSSZÚ TÁV

Közép, de főleg hosszú távon a kistérség célja a felzárkózás először a megyei, majd a régiós és végül az országos gazdasági, munkaerőpiaci és jövedelmi helyzetéhez. Ennek érdekében olyan változtatásokra van szükség, amelyek hosszú távon átformálják a kistérség jelenlegi helyzetét. Ez jelentős anyagi forrásokat és szakértelmet igényel.

- ☞ **Ipari park létrehozása:** a tervekben már évek óta szereplő ipari park megépítésével nagyobb beruházások is megvalósulhatnak a térségben.
- ☞ **Logisztikai központ kialakítása:** a kistérségnek mindenképpen erőssége a kedvező földrajzi fekvése (határ közelsége, autópálya, fő vasútvonalak), így véleményünk szerint hosszú távon lehet építeni rá, és egy logisztikai központ létesítése fellendíthetné a térség gazdaságát.
- ☞ **Geotermikus energia hasznosítása:** a kistérségben jelentős termálkészletek találhatóak, ám úgy véljük nem feltétlenül a Magyarországon oly népszerű termálfürdő és wellness szálloda építése jelenthetné a kistérség kitörési pontját, hiszen ezek száma már manapság is meghaladja a belföldi kereslet mértékét. Ugyanakkor a geotermikus energia használata például a közintézmények fenntartásánál hosszú távon mindenképpen megoldaná a helyi önkormányzatok problémáinak egy részét. Természetesen ez csak jelentős kezdeti beruházással valósulhat meg.

VI. Összegzés

A Csurgói kistérség Magyarország 33 komplex programmal segített leghátrányosabb helyzetű kistérségeinek egyike. A térség általunk végzett elemzése is számos súlyos problémára mutat rá. A stratégiai helyzetelemzés során vizsgált területek (demográfia, munkaerő-piac, gazdaság, intézményi ellátottság, infrastruktúra, külső-belső kapcsolatrendszer) közül véleményünk szerint a következők jelentik a főbb nehézségeket:

1. A térség **gazdasága alulfejlett**. A természeti és éghajlati adottságok kedvezőek, ám kihasználatlanok. Alacsony színvonalú a helyi minőségi termékek előállítása, értékesítése (kiépítetlenek az értékesítési csatornák, nincs kidolgozott marketing stratégia). A helyi termékeknek nincs piaca, nincsenek feldolgozási lehetőségek, az ipar szinte teljes mértékben hiányzik a térség „gazdasági vérkeringéséből”, a megtermelt mezőgazdasági termékeknek alacsony a jövedelmezősége. Kihasználatlan a térség turizmusa is, annak ellenére, hogy számos természeti-, kulturális értékkel rendelkezik. Hiányoznak a kiépített túraútvonalak, a megrendezésre kerülő fesztiváloknak alacsony a látogatottsága, emellett elégtelen a szálláshelyek-, vendéglátóhelyek száma a kistérségben. A gazdasági problémákat csak tetőzi, hogy fejletlen a vállalkozói szektor. Kevés potenciális befektető érkezik a kistérségbe, a jelenlévő vállalkozók ismeretei hiányosak, hiányzik a térség vállalkozói közötti összefogás, állandó forráshiány tapasztalható.
2. A gazdaság fejletlensége mellett komoly problémát jelent a kistérségben, hogy **hiányos az intézményi, infrastrukturális ellátottság**. Kedvezőtlen képet mutat az úthálózat, kiépítetlen a gyorsforgalmi úthálózat, rossz a közutak állapota, valamint alacsony a kistérség útsűrűsége. A közműellátottság, telekommunikációs infrastruktúra területén is tapasztalhatók hiányosságok. Mindezek mellett kedvezőtlen képet mutat az intézményi ellátottság is a kistérségben.
3. A kistérség munkaerő-piaca is fejletlen, illetve néhány esetben torz képet mutat. **Magas a munkanélküliség**, ami a munkahelyek alacsony számának, a szakképzett munkavállalók-, az alternatív munkavállalási formák hiányának, valamint a munkahelyek nehézkes megközelítésének a következménye. Problémát jelent, hogy a

kistérség legnagyobb foglalkoztatói az önkormányzatok, közszféra intézménye, hiányzik a távmunka, részmunkaidős foglalkoztatás a munkaadók kínálatából. A szakképzett lakosság hiánya miatt a munkaerő kereslet és kínálat eltér egymástól, ezt a helyzetet tovább súlyosbítja, hogy a magasan képzett fiatal lakosság elvándorol a településekről.

4. Véleményünk szerint a kistérség sok esetben **elszalasztja adódó lehetőségeit**. Rosszul kihasználta a kistérség hazai- és nemzetközi együttműködése, nem elég aktívak a testvérvárosi kapcsolatai, valamint nem megfelelő az együttműködés a környező kistérségekkel. Emellett kedvező földrajzi fekvését, természetföldrajzi adottságait nem használja ki megfelelően a Csurgói kistérség.
5. Mindezek hatására a kistérség komoly **demográfiai problémákkal** küzd. A kistérség számos települését az elöregedés, vagy súlyosabb esetben a teljes elnéptelenedés fenyegeti. A jól képzett, fiatal lakosság a lehetőségek hiánya miatt a régió elhagyására kényszerül, így a lakosság száma drasztikusan csökken. Alacsony a gyermekvállalási hajlandóság, rosszak a megélhetési körülmények.

A fent felsorolt problémák mellett fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy állandó **forráshiánnyal küzd a kistérség**, ami negatív hatással van társadalmi-, gazdasági helyzetére, sok esetben megakadályozza a fent felsorolt problémák megoldását.

A felvázolt problémákat ok-okozati összefüggésben problémafákon ábrázoltuk, majd elkészítettük a problémafákhoz tartozó cél fákat is. A cél fákat felhasználva fő-, általános- és stratégiai célkitűzéseket fogalmaztunk meg. Fő célkitűzésünk, hogy növeljük a kistérség vonzerejét és fejlettségi szintjét, valamint javítsuk a lakosság életszínvonalát. Úgy véljük, a kistérségnek a jelenlegi helyzet javítása és a fejlődés érdekében összehangolt fejlesztési stratégiát kell kidolgozni.

Véleményünk szerint a stratégiában a következő általános céloknak kellene prioritást kapnia:

- Kistérség hátrányos helyzetének csökkentése, felzárkózási folyamat megindítása
- Demográfiai viszonyok javítása, kedvezőtlen tendenciák megállítása és visszafordítása
- Perifériás jelleg ellensúlyozása
- Életszínvonal emelése

- Kistérségi gazdasági körülmények fejlesztése
- Infrastrukturális helyzet, és intézményi ellátottság javítása

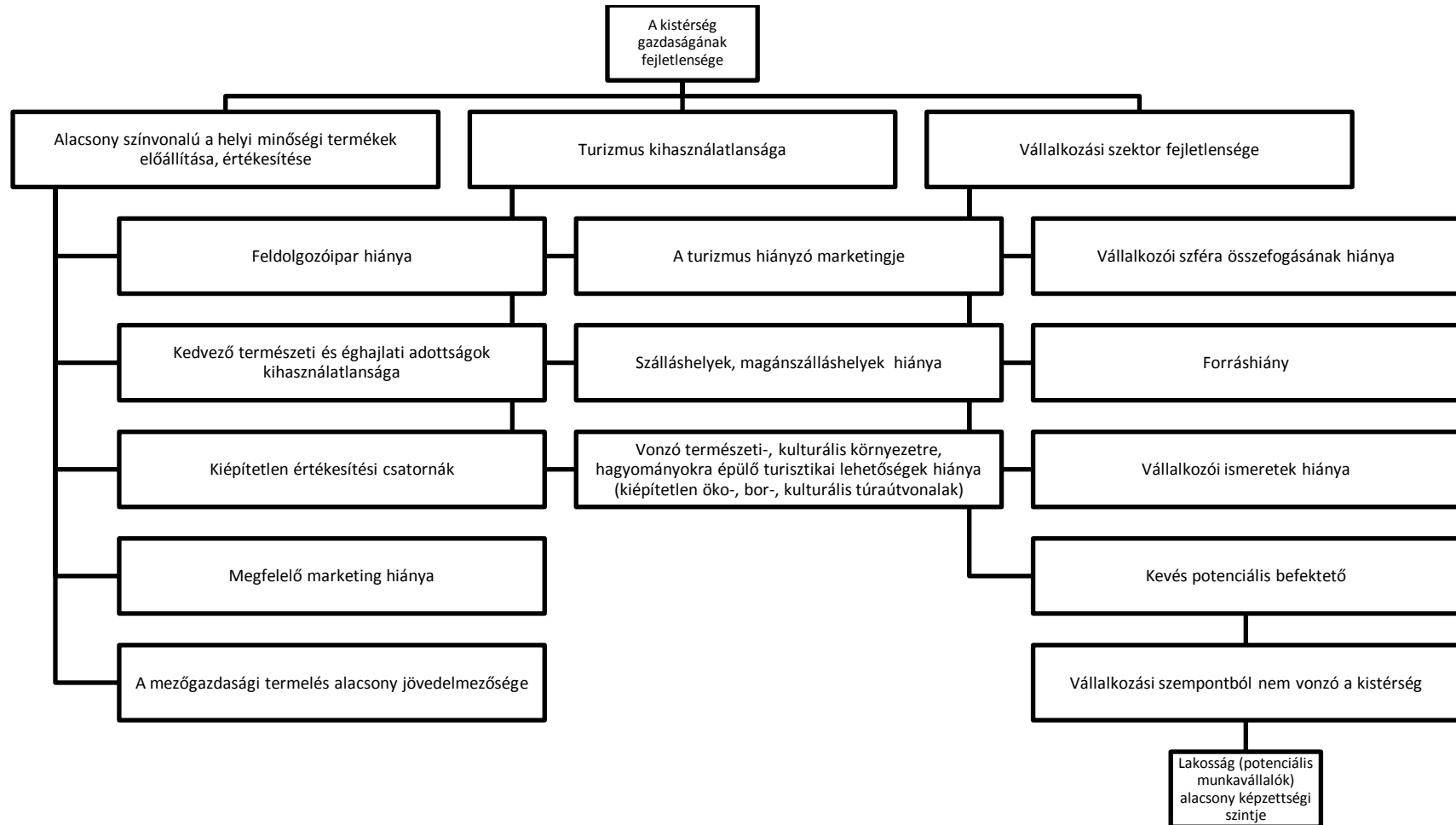
A fent említett célok elérésével úgy véljük a kistérség jelentős mértékű fejlesztése válna lehetővé. A problémák ok-okozati kapcsolata magában rejti az eredmények láncszerű megjelenését, de persze veszélyeket is, hiszen az egymásra épülő folyamatok kockázatai tovagyrúzó hatásúak lehetnek.

A célok elérése érdekében rövid-, közép-, valamint hosszú távú fejlesztési lehetőségeket dolgoztunk ki. A rövid távú fejlesztések esetében olyan javaslatokat ajánlunk (tudásmegosztó estek, mentor program, helyi programok népszerűsítése, termelői csoportok összehangolása), amik minimális befektetéssel megvalósíthatók (hiszen figyelembe kellett vennünk a kistérség rossz anyagi helyzeti, állandó forráshiányát), mégis hozzájárulhatnak a kistérség helyzetének javulásához, a közép- és hosszú távú tervek eléréséhez. Középtávon már nagyobb forrásigénnyel rendelkező fejlesztési lehetőségeket dolgoztunk ki, mint a termelői csoportok bővítése, inkubátorház létesítése, feldolgozóipar bővítése, helyi fiatalok képzése, kistérségi imázs kialakítása. Hosszú távon olyan lehetőségekben gondolkodtunk (ipari park létrehozása, logisztika központ létesítése, a kistérség geotermikus energiájának hasznosítása), amelyek segítik a kistérség felzárkózását a megyei-, a régiós- és az országos gazdasági-, munkaerőpiaci-, jövedelmi helyzethez.

Véleményünk szerint egy átfogó vidékfejlesztési program eredményes megvalósítása javíthatná a kistérség jelenlegi rossz gazdasági helyzetét. A bővülő munkahely-kínálat és az életszínvonal emelkedése pedig vélhetően csökkentené a jelenlegi demográfiai kihívásokat. A kistérség vonzereje ezáltal mind a lakosság, mind a turisták, mind a befektetők szemében jelentősen javulna.

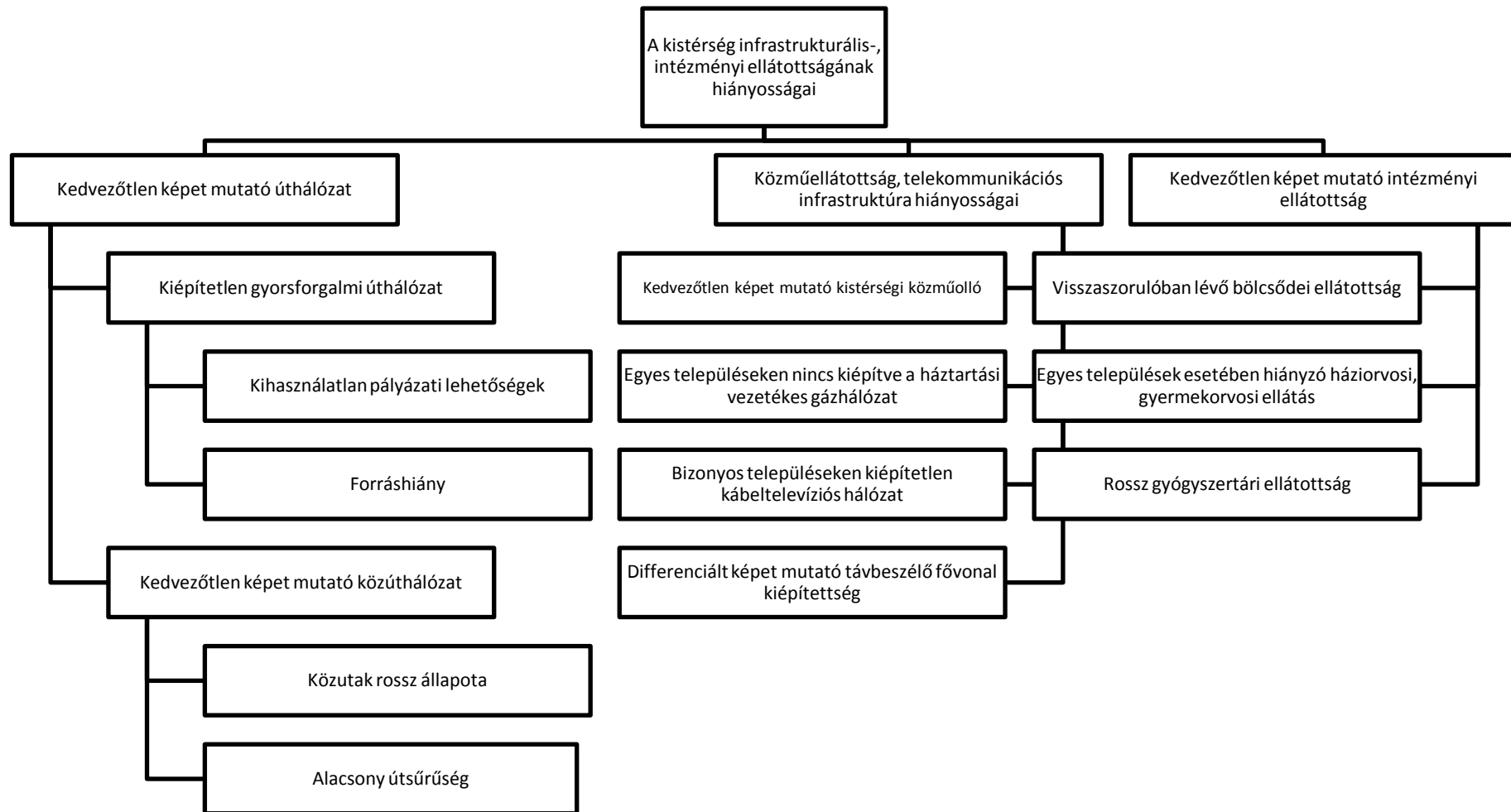
Mellékletek

1. számú melléklet – Problémafa 1.

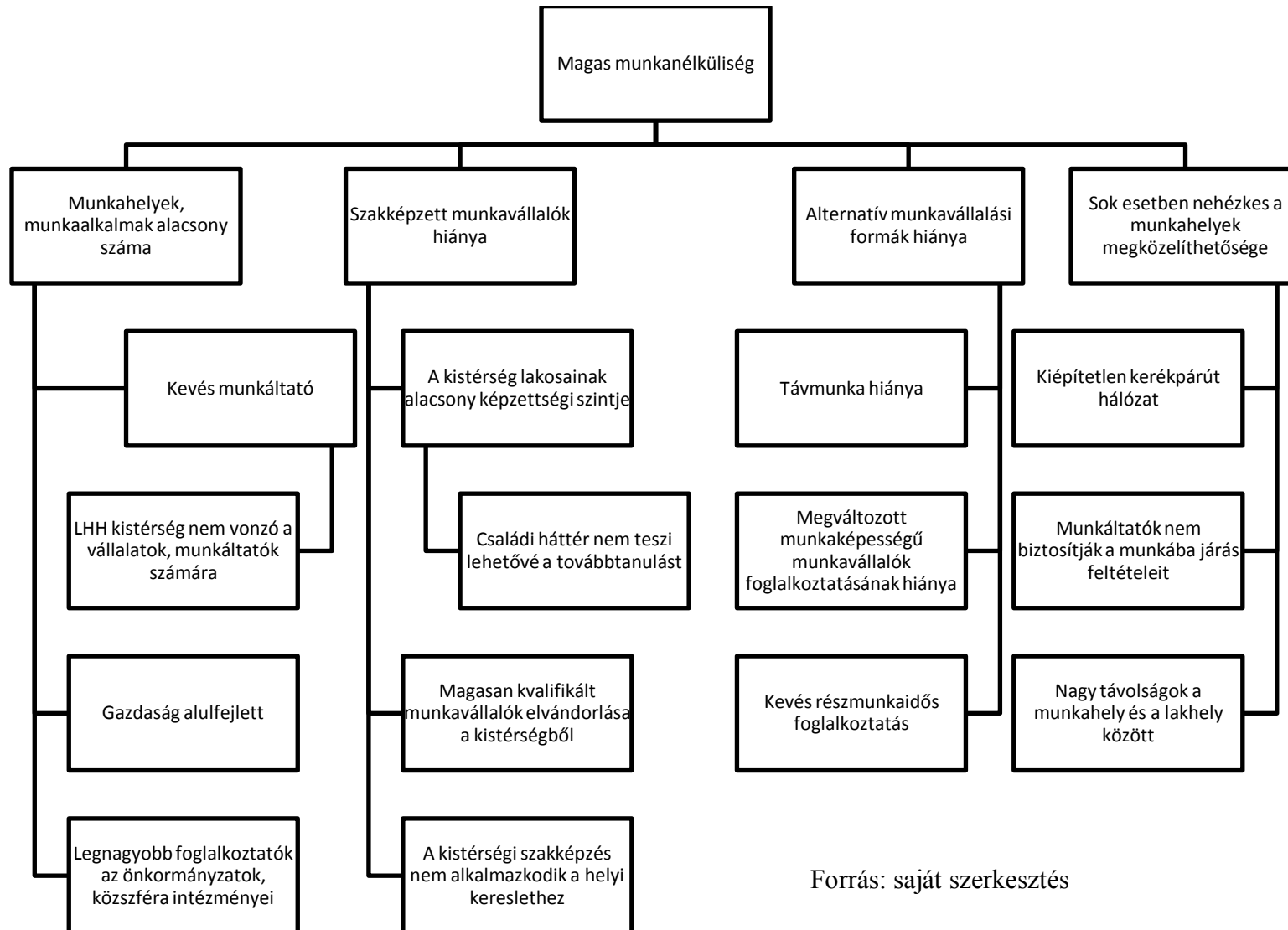
Forrás: saját szerkesztés

2. számú melléklet – Problémafa 2.

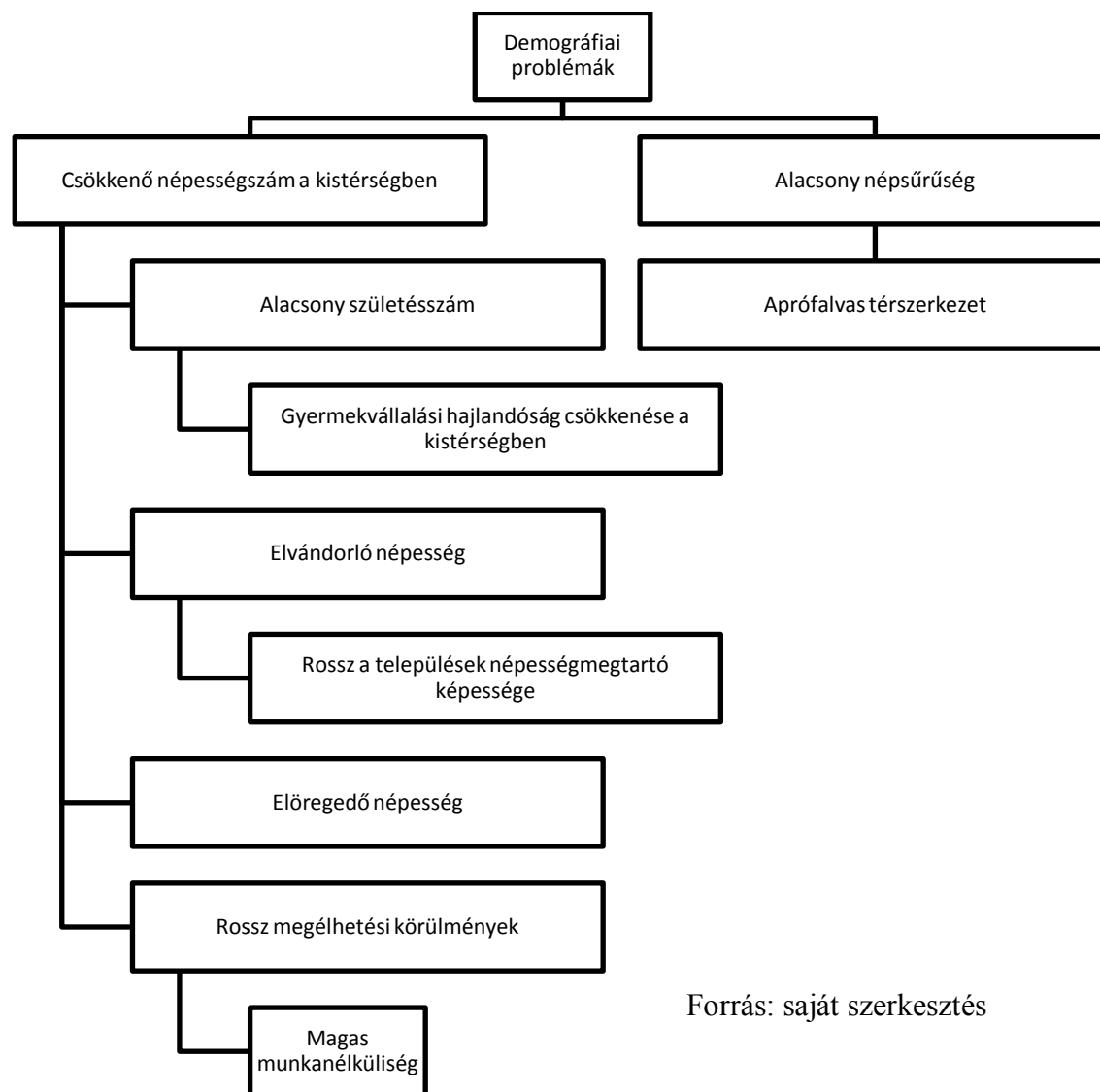

Forrás: saját szerkesztés

3. számú melléklet – Problémafa 3.

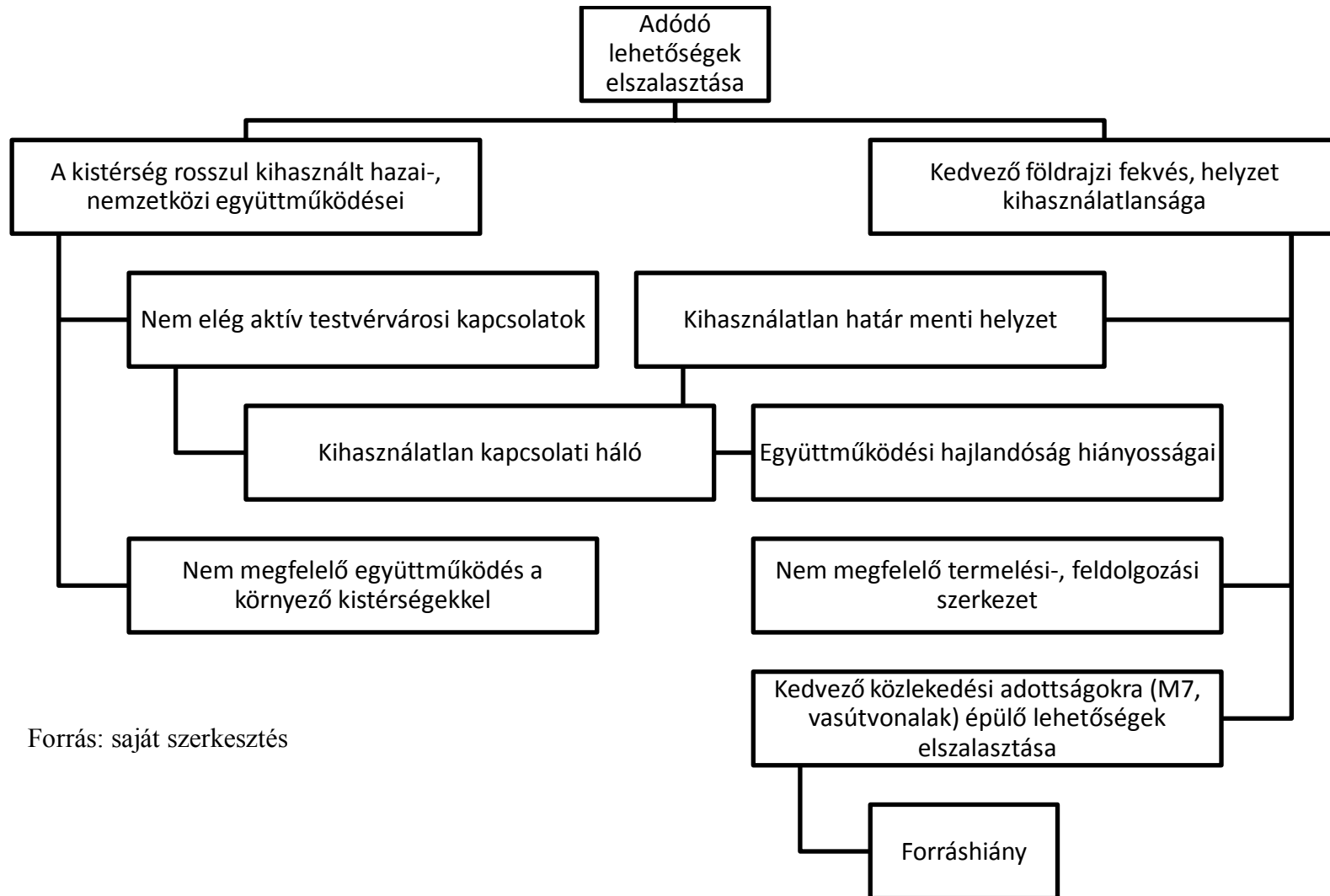

4. számú melléklet – Problémafa 4.

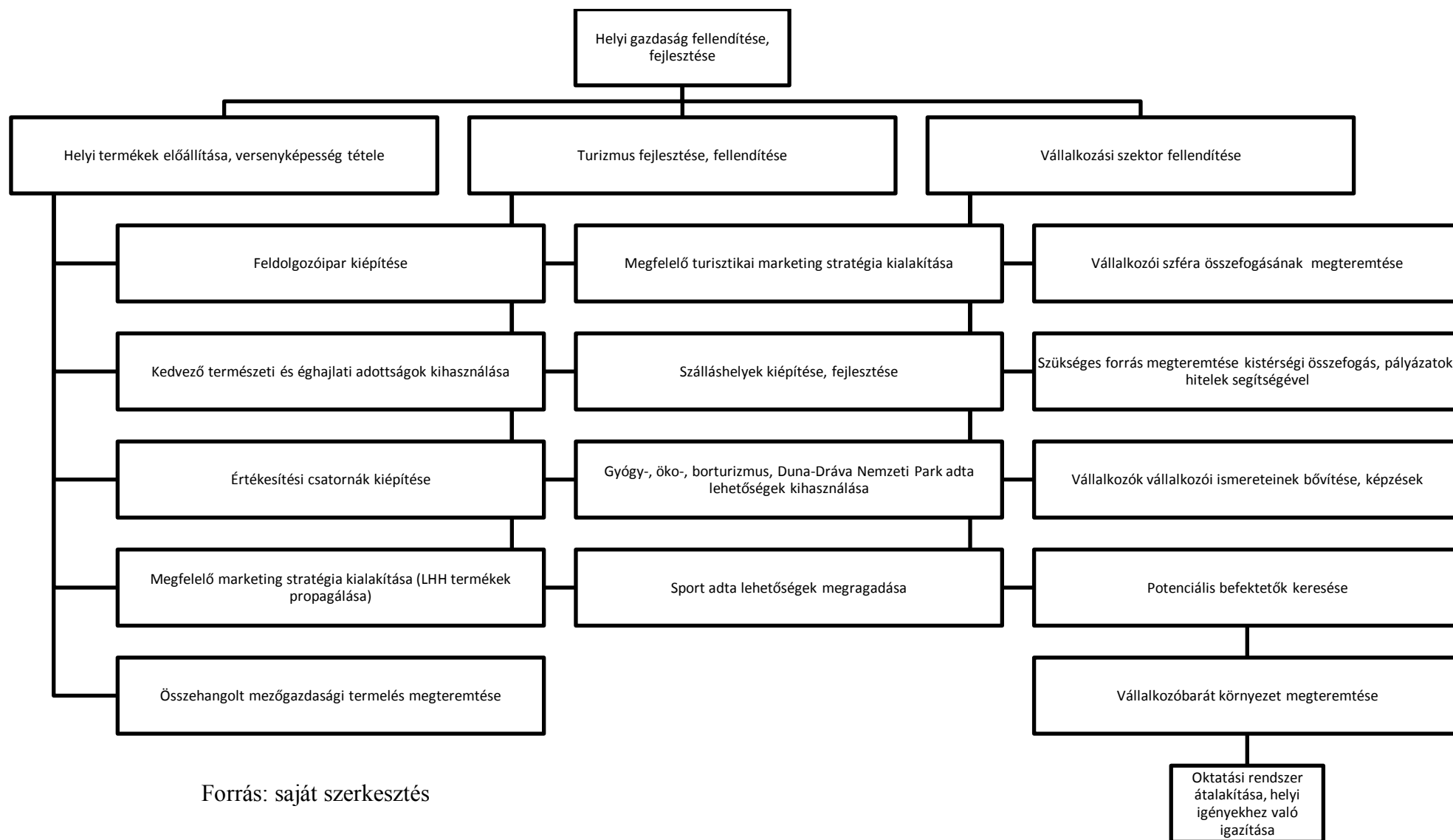
Forrás: saját szerkesztés

5. számú melléklet – Problémafa 5.

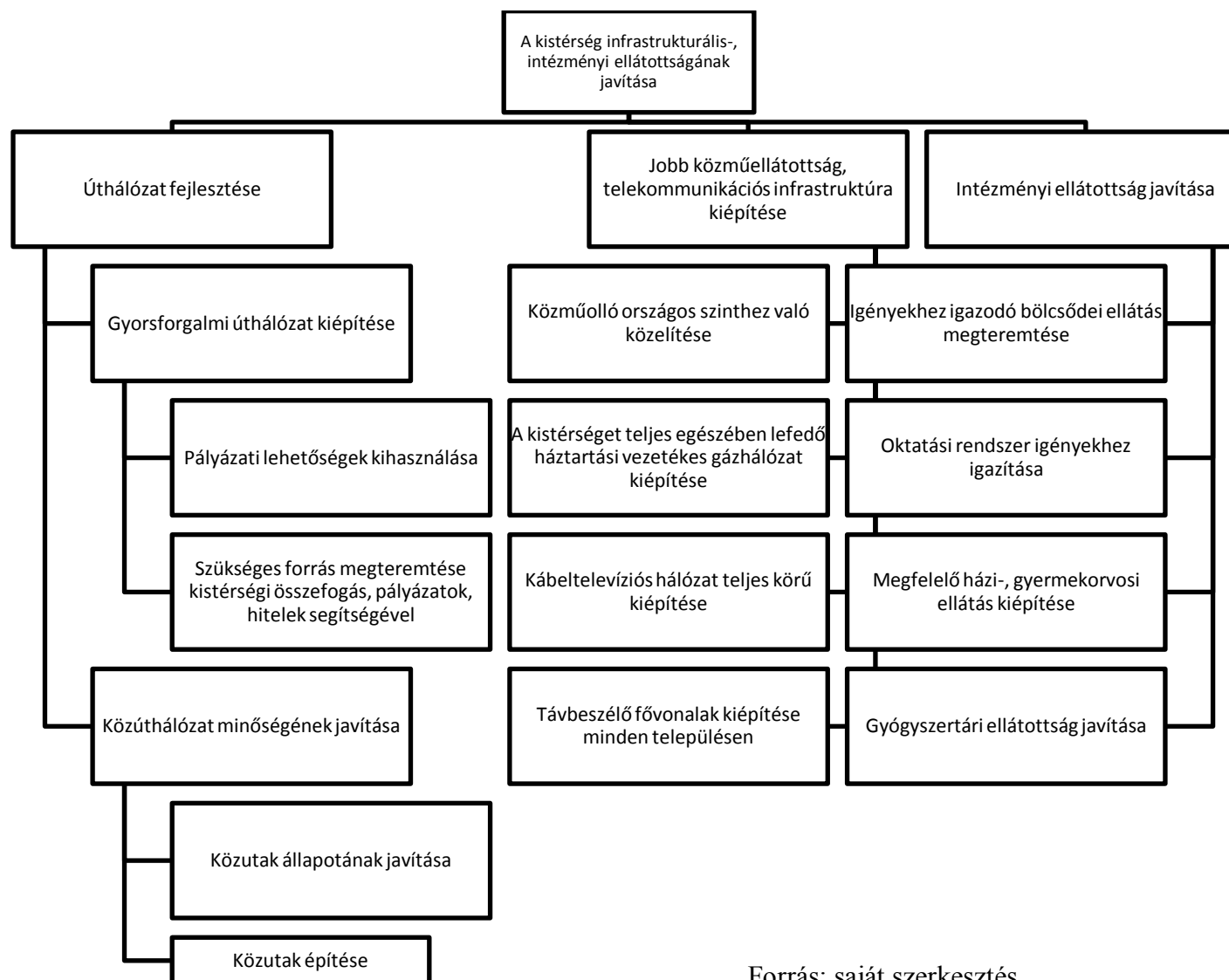

Forrás: saját szerkesztés

6. számú melléklet – Célfa 1.

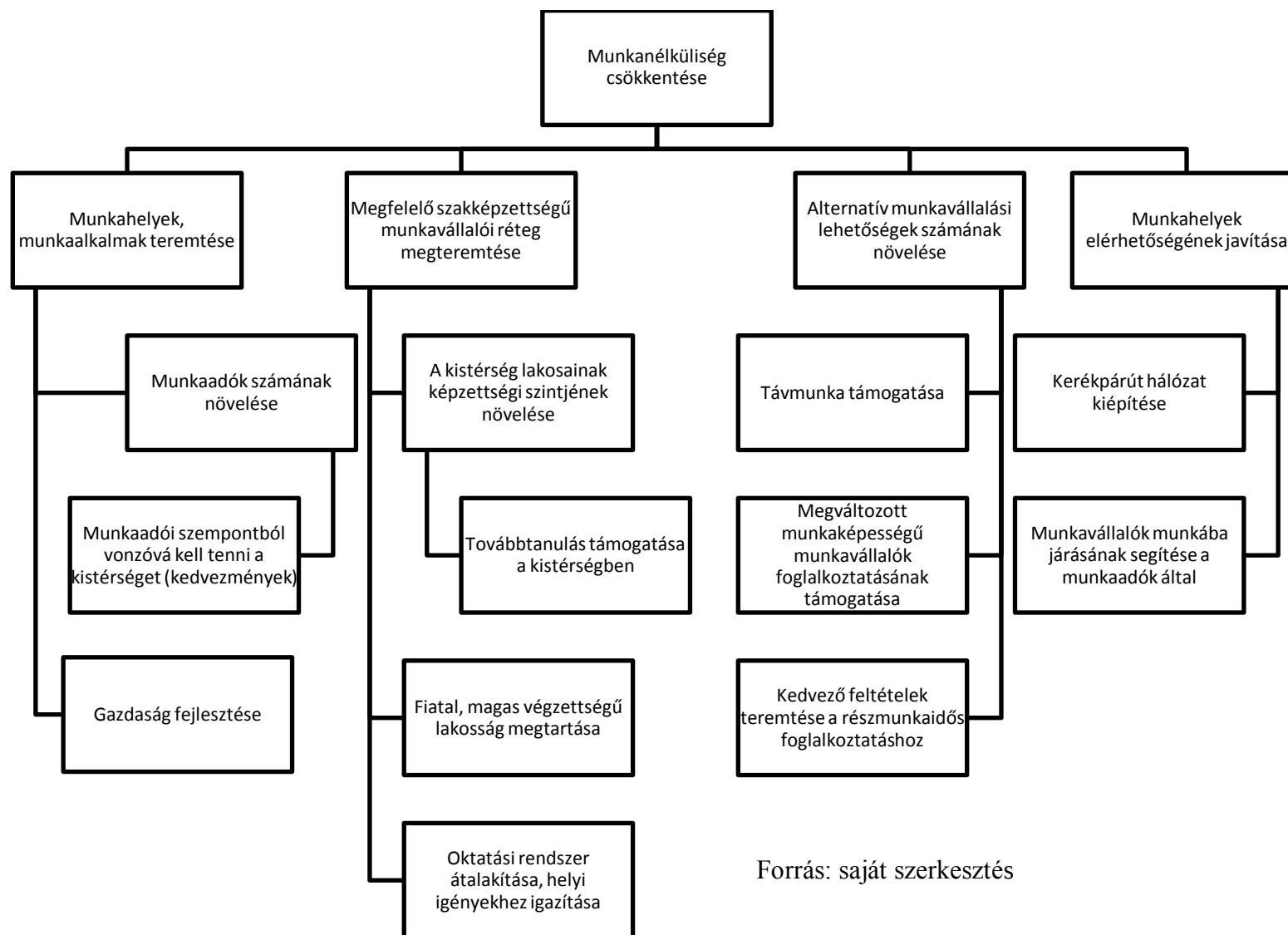

7. számú melléklet – Célfá 2.

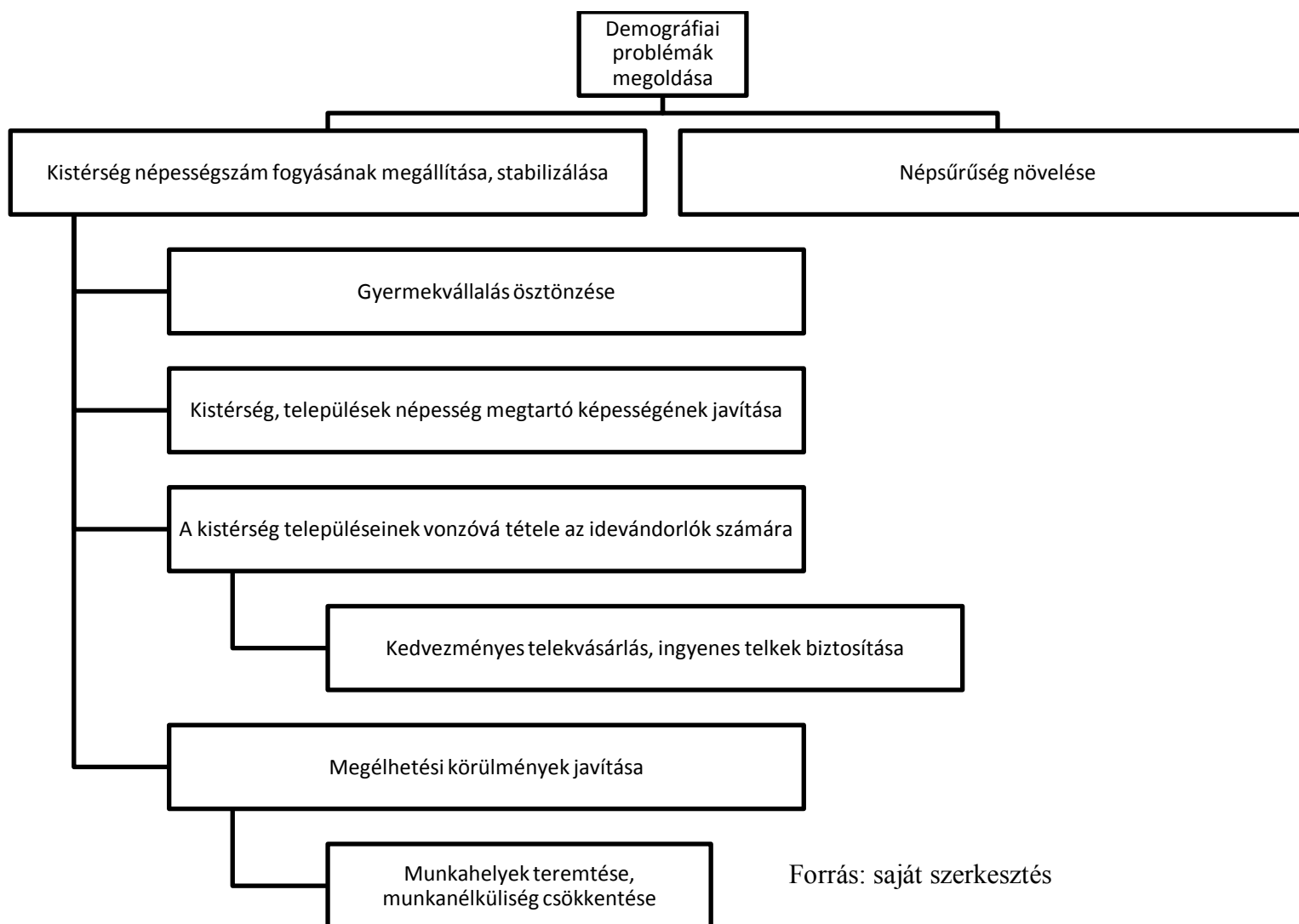

Forrás: saját szerkesztés

8. számú melléklet – Célfá 3.

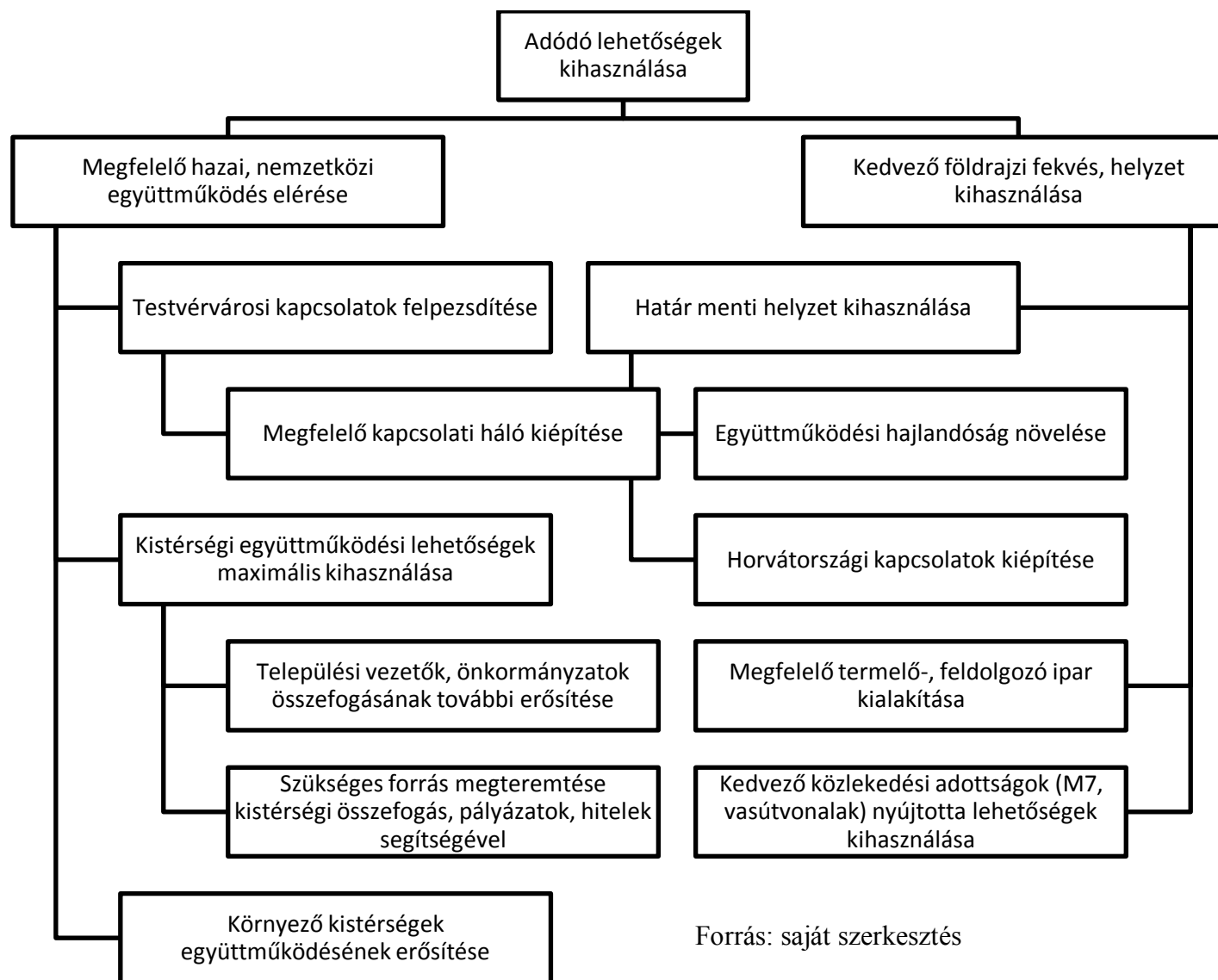

9. számú melléklet – Célfá 4.

Forrás: saját szerkesztés

10. számú melléklet – Célfá 5.

Irodalomjegyzék

A Csurgói Kistérség Közoktatás Fejlesztési Terve, 5-8 Éves Középtávú Terv, 2008

Forrás: www.deldunantul.com/downloads/453, **Letöltés ideje:** 2011.10.9.

Anonimus: Nem tudják fenntartani az új csurgói rendelőintézetet, 2011

Forrás:

http://index.hu/belfold/2011/03/29/nem_tudjak_fenntartani_az_uj_csurgoi_rendelointezetet/

Letöltés ideje: 2011.11.02.

Berettyánné Halas Judit: Somogy megye statisztikai évkönyve, 2009, KSH

EX ANTE Tanácsadó Iroda Kft.: Foglalkoztatási Paktum a Csurgói Kistérségben, 2010

Forrás: <http://www.csurgokistersegipaktum.hu/dokumentumok>, **Letöltés ideje:** 2011.10.29.

Jeney László: Foglalkoztatási Paktum a Csurgói Kistérségben, 2009

Kató és Társa 2003. Tanácsadó Kft.: Csurgói Kistérség Többcélú Társulás egészségfejlesztési programja, 2007

Forrás:

http://www.csurgoikisterseg.hu/uploads/others/csktt_egeszsegfejlesztési_programja.pdf

Letöltés dátuma: 2011.10.29.

Krutek J. - F. Szarka Á.: Új orvosi rendelők épülnek egymilliárdból, 2008

Forrás: <http://www.sonline.hu/somogy/kozelet/uj-orvosi-rendelok-epulnek-egymilliardbol-166808>, **Letöltés ideje:** 2011.11.02.

Szászfalvi János: Csurgó félidőben, Csurgó Város Önkormányzatának Gazdasági Programja (2007-2013), 2008

Forrás: http://szaszfalvi.hu/anyag/csurgo_felidoben.pdf, **Letöltés ideje:** 2011.10.05.

Internetes oldalak, adatbázisok

- **Csurgói Kistérség Honlapja**, Forrás: www.csurgoikisterseg.hu
- **Hivatalos Autóbusz Menetrend Volán**,
Forrás: http://ujmenetrend.cdata.hu/uj_menetrend/en/index.php
- **Központi Statisztikai Hivatal**, Forrás: www.ksh.hu
- **Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer**,
Forrás: www.teir.vati.hu
- **Somogy Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja**,
Forrás: <http://www.ddrmk.hu/>
- **Térképcentrum**, Forrás: www.terkepcentrum.hu
- **E-beszámoló**, <http://e-beszamolo.kim.gov.hu/>

Törvények

311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet a kedvezményezett térségek besorolásáról

Forrás: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0700311.KOR